

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

VALSTYBINĖS PAVOJINGŲ ATLIEKŲ TVARKYMO PROGRAMOS VYKDYMO VERTINIMAS

2004 Vasaris

**Ataskaita parengta, vykdant
Valstybės kontrolės 2003-03-06
pavedimą Nr. 2020-3**

**Valstybės kontrolės veiklos
audito 2-ojo departamento
direktorė Z.Valatkienė**

Ataskaitą parengė Valstybės
kontrolės valstybinių auditorių darbo
grupė:

Antanas Aliulis (grupės vadovas)
Bronius Kurkutis
Liudvikas Smilgevičius
Regina Vaidilienė
Vaida Barizienė
Lina Gedrimaitė
Jonas Izokaitis

Su ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto
puslapyje adresu: www.vkontrole.lt

Papildomą informaciją galima gauti
iš Valstybės kontrolės atstovo
spaudai,
Pamėnkalnio 27, Vilnius,
tel.: 262-05-43
Email: gkoncius@vkontrole.lt

TURINYS

Ižanga.....	3 psl.
Audito procesas.....	7 psl.
Audito darbo rezultatai.....	11 psl.
1. Pavojingų atliekų apskaitos sistemos ir pavojingas atliekas tvarkančių įmonių apskaitos sistemų vertinimas.....	11 psl.
1.1. Valstybinės pavojingų atliekų apskaitos ataskaitose pateikiamos informacijos apie pavojingas atliekas patikimumas ir pavojingų atliekų apskaitos reglamentavimas.....	11 psl.
1.2. Aplinkos ministerijos, aplinkos apsaugos agentūros, regioninių aplinkos apsaugos departamentų ir atliekas tvarkančių įmonių vaidmuo ir funkcijos.....	11 psl.
1.3. Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos analizė.....	12 psl.
1.4. Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos PA kiekių neatitikimų analizė.....	13 psl.
1.5. Valstybinės pavojingų atliekų apskaitos kontrolė. Atsakomybė už atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimų nevykdymą, valstybinės atliekų apskaitos ataskaitų pateikimo tvarkos pažeidimą.....	15 psl.
2. Atliekas tvarkančių įmonių registracija ir licencijavimas.....	15 psl.
3. Regioninių pavojingų atliekų tvarkymo aikštelių įrengimas ir jų veiklos galimybės.....	18 psl.
3.1. Regioninių PA tvarkymo aikštelių įrengimui panaudotos lėšos ir įstatinio kapitalo pokyčiai.....	19 psl.
3.2. Regioninių PA tvarkymo aikštelių struktūra ir jų pajėgumų išnaudojimas.....	21 psl.
3.3. UAB „Eisrega“, UAB „Toksika“, UAB „Klaipėdos toksika“, UAB „Švarus Vilnius“ veiklos efektyvumas, pradėjus eksploatuoti PA tvarkymo aikšteles.....	26 psl.
3.4. UAB „Toksika“ pavojingų atliekų aikštelės eksploatavimas.....	28 psl.
3.4.1. Pavojingų atliekų priėmimas.....	28 psl.
3.4.2. Pavojingų atliekų pakavimas, ženklinimas ir apskaita.....	31 psl.
4. Programos priemonių – suprojektuoti ir įrengti ilgalaikį saugų pavojingų atliekų sąvartyną bei pavojingų atliekų deginimo įmonę – vykdymo vertinimas.....	31 psl.
5. Valstybinio strateginio, regioninių ir savivaldybių atliekų tvarkymo planų rengimas.....	32 psl.
Išvados.....	34 psl.
Rekomendacijos.....	37 psl.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

VALSTYBINĖS PAVOJINGŲ ATLIEKŲ TVARKYMO PROGRAMOS VYKDYMO VERTINIMAS

2004 m. vasario 17 d. Nr. 2020-3

Vilnius

IŽANGA

AUDITUOJAMA SRITIS

Aplinkos apsauga yra svarbi Europos Sąjungos politikos dalis ir yra viena iš sudėtingiausių integracijos į Europos Sąjungą sričių. Pavojingų atliekų tvarkymo svarbą pabrėžia tai, kad šią sritį Europos Sąjungoje reglamentuoja: Bendroji atliekų direktyva (75/442/EEC), Pavojingų atliekų direktyva (91/689/EEB), direktyva dėl naudotų alyvų šalinimo (75/439/EEC), Pavojingų atliekų deginimo direktyva (94/67/EEC), ir kitos direktyvos.

Pagrindinis Lietuvos Respublikos įstatymas, nustatantis įvairaus lygmens institucijų atsakomybę aplinkos apsaugos srityje, yra Aplinkos apsaugos įstatymas, o pagrindinis įstatymas, reglamentuojantis atliekų ir pavojingų atliekų tvarkymą, yra Atliekų tvarkymo įstatymas. Juose nustatytas funkcijų pasiskirstymas tarp centrinės valdžios institucijų ir vietos savivaldos institucijų, nustatytos pagrindinės sąvokos.

Išskirtinis žiniasklaidos dėmesys gamtosaugai bei pavojingų atliekų tvarkymui, sukeltantis rezonansą visuomenėje, atliekų tvarkymo svarba Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą paskatino Valstybės Kontrolę domėtis pavojingų atliekų tvarkymo problemomis bei įvertinti Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos vykdymą.

Valstybinis auditas atliktas žinant ūkio ir aplinkos ministrams Petriui Čėsnaui ir Arūnui Kundrotui, Ūkio ministerijos sekretoriui Gediminui Rainiui, Aplinkos ministerijos valstybės sekretoriui Arvydui Dragūnui.

Valstybinis auditas pradėtas 2003-03-06, baigtas 2004-02-17.

Šioje ataskaitoje naudojamų sąvokų išaiškinimas:

Atliekos – bet kokios medžiagos ar daiktai, kurių atliekų turėtojas atsikrato, nori atsikratyti ar privalo atsikratyti ir kurie priklauso atliekų kategorijoms, nurodytoms Atlieku tvarkymo įstatymo 1 priedėlyje, bei patenka į Aplinkos ministerijos patvirtintą atliekų sąrašą.

Atliekų gamintojas – asmuo, kurio veiklos metu susidaro atliekų arba kuris atlieka atliekų rūšiavimo, maišymo ar kitokią operaciją, kurios metu pasikeičia atliekų pobūdis ar sudėtis.

Atliekų naudojimas – atliekų tvarkymo būdas, nurodytas Atlieku tvarkymo įstatymo 2 priedėlyje.

Atliekų perdirbimas – atliekose esančių medžiagų perdirbimas gamybos proceso metu, norint atliekose esančias medžiagas panaudoti pagal pirminę ar kitokią paskirtį.

Atliekų surinkimas – atliekų paėmimas, rūšiavimas ir (arba) maišymas norint jas pervežti.

Atliekų susidarymo vieta – įrenginys ar teritorija, kurioje dėl ūkinės ar kitos veiklos susidaro atliekų.

Atliekų šalinimas – atliekų tvarkymo būdas, nurodytas Atlieku įstatymo 3 priedėlyje.

Atliekų turėtojas – atliekų gamintojas arba asmuo, kuris turi atliekų.

Atliekų tvarkymas – atliekų surinkimo, vežimo, naudojimo ir šalinimo veikla, taip pat atliekų tvarkymo veiklos priežiūra bei atliekų šalinimo vietų priežiūra po jų uždarymo.

Atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektai – veikiantys arba statomi atliekų tvarkymo objektai, atitinkantys Vyriausybės nustatytus kriterijus.

Atliekų tvarkytojas – įmonė ar kitas juridinis asmuo, kuris tvarko atliekas pagal Atlieku tvarkymo įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimus.

Atliekų vežėjas – asmuo, kuris priima atliekas iš jų turėtojo, jas veža bei perduoda atliekų naudotojui ar šalintojui.

Komunalinės atliekos – buitinės ir kitokios atliekos, kurios savo pobūdžiu ar sudėtimi yra panašios į buitines atliekas.

Komunalinių atliekų tvarkymo sistema – organizacinių, techninių ir teisinių priemonių visuma, susijusi su savivaldybių funkcijų įgyvendinimu atliekų tvarkymo srityje.

Nepavojingos atliekos – visokios atliekos, nepriskiriamos pavojingoms atliekoms.

Pavojingos atliekos – atliekos, atliekų sąrašė pažymėtos kaip pavojingos, pasižyminčios viena ar keliomis pavojingumą lemiančiomis savybėmis, nurodytomis Atlieku tvarkymo įstatymo 4 priedėlyje, ir

atitinkančios Aplinkos ministerijos nustatytus atliekų pavojingumo kriterijus, bei kitos atliekos, atliekų sąraše nepažymėtos kaip pavojingos, tačiau pasižyminčios viena ar keliomis pavojingumą lemiančiomis savybėmis ir atitinkančios atliekų pavojingumo kriterijus.

Sąvartynas – atliekų šalinimo įrenginys, skirtas atliekoms išversti ant žemės paviršiaus ar po žeme.

Ataskaitoje naudojamų sutrumpinimų išaiškinimas:

Vyriausybė – Lietuvos Respublikos Vyriausybė;

Aplinkos ministerija – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija;

Ūkio ministerija – Lietuvos Respublikos ūkio ministerija;

Sveikatos apsaugos ministerija – Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija;

Programa – Valstybinė pavojingų atliekų tvarkymo programa;

ES – Europos Sąjunga;

VAA – Valstybinė atliekų apskaita;

ATT – Atliekų tvarkymo taisyklės;

PA – Pavojingos atliekos;

SISTEMA – Pavojingų atliekų tvarkymo sistema;

RAAD – Regioniniai aplinkos apsaugos departamentai prie Aplinkos ministerijos;

SAZ – Sanitarinė apsauginė zona.

AUDITO SUBJEKTAI

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, kodas – 8862191, buveinė – Gedimino pr. 38/2, LT-2600 Vilnius ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, kodas – 8860237, buveinė A. Jakšto g. 4/9, LT 2694 Vilnius.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1998-07-23 ir 1998-09-22 patvirtino Ūkio ir Aplinkos ministerijų nuostatus. Ministerijos yra vykdomosios valdžios institucijos, vykdančios įstatymų ir kitų teisės aktų joms pavestas funkcijas ir įgyvendinančios valstybės politiką šiose srityse:

- Ūkio ministerija – ūkio srities valstybės valdymo srityje;
- Aplinkos ministerija – aplinkos apsaugos, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, gamtos ir rekreacinių išteklių naudojimo, poveikio aplinkai vertinimo srityje.

Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą svarbiausias Ūkio ministerijos uždavinys yra užtikrinti jos ūkio plėtrą ir gyventojų gerovės kilimą, o svarbiausieji Aplinkos ministerijos uždaviniai yra: formuoti aplinkos apsaugos valstybės politiką, užtikrinti aplinkos formavimą pagal subalansuotos plėtros principus bei rūpintis sveika ir švaria aplinka.

Ūkio ministerija audito subjektu pasirinkta kaip institucija, koordinuojanti Pavojingų atliekų tvarkymo programos vykdymą, o Aplinkos ministerija – kaip institucija, vykdanči Programos priemones bei prižiūrinti aplinkosaugą Lietuvos Respublikoje.

KITI AUDITO SUBJEKTAI:

REGIONINĖS PAVOJINGŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮMONĖS:

• **UAB „Eisrega“**, kodas – 4968631, adresas – Naujoji g. 19, Lt-4580 Alytus. Rejestro Nr. AB 95–21. Bendrovė įregistruota 1993-02-18 Alytaus miesto savivaldybėje, reorganizuota 1995-05-03. Audito subjektu UAB „Eisrega“ pasirinkta dėl investuotų į jos statybą ir įrengimų įsigijimą 5 922,1 tūkst. Lt. Atliekas tvarkančių įmonių registre bendrovė įregistruota 2000-02-01, kodas – 60200200. Bendrovė yra savarankiška akcinio kapitalo įmonė, kurios 7 886 500 Lt kapitalas 2003-12-09 padalintas į 78 865 paprastasias vardines akcijas.

<i>Bendrovės akcininkai</i>	<i>Akcijų skaičius</i>	<i>Akcijų dalis, %</i>
Valstybė (atstovas – Ūkio ministerija)	54444	69,03
Alytaus miesto savivaldybė	23451	29,74
Varėnos raj. savivaldybė	300	0,38
Lazdijų raj. savivaldybė	220	0,28
Alytaus raj. savivaldybė	150	0,19
Druskininkų savivaldybė	300	0,38
Iš viso	78865	100,0

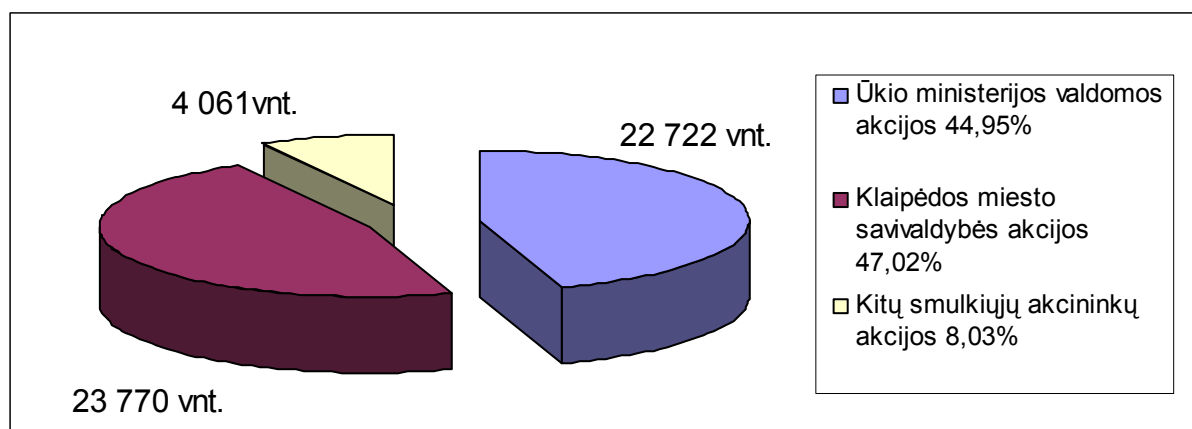
1 pav. UAB „Eisrega“ akcijų pasiskirstymas

• **UAB „Toksika“**, audituoti pasirinkta todėl, kad PA tvarkymo aikštelės statybai panaudota 9 553,0 tūkst. Lt ir dėl to, kad ji yra pirmoji, pradėjusi PA tvarkymo aikštelės veiklą Lietuvoje.

UAB „Toksika“ įsteigta 1992-11-10 Šiaulių mieste. Pabaigus PAT aikštelės statybą bendrovė 2002-01-11 įregistruota Aukštrakių kaime, Bridų seniūnijoje, Šiaulių rajone. Registravimo Nr. AB 02-1, įmonės kodas – 4467031. UAB „Toksika“ įstatinis kapitalas 2003-01-01 buvo 8 999 344 Lt, iš jų: Valstybės – 8 700 329 Lt, regiono savivaldybių – 179 661 Lt, Šiaulių miesto įmonių – 119 354 Lt. Įstatinis kapitalas padalintas į 8 999 344 vieno lito nominalios vertės akcijas. Savo veikloje bendrovė vadovaujasi 2002-05-23 įstatais. Pagrindinė jos veikla yra PA tvarkymas (rinkimas, rūšiavimas, pertaravimas, pervežimas, perdavimas, nukenksminimas, sandėliavimas, perdirbimas ir saugojimas),

nuotekų ir atliekų šalinimas, sanitarinių sąlygų užtikrinimas ir panaši veikla. Bendrovės valdymo organai – visuotinis akcininkų susirinkimas, stebėtojų taryba ir bendrovės administracijos vadovas.

• **UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“** adresas: Dumpių k., LT-5860, Klaipėdos r. sav., identifikavimo kodas – 6333986. Klaipėdos rajono savivaldybėje bendrovė įregistruota 1996-06-03, registracijos Nr. AB 96-28. Bendrovės veiklos pobūdis: buitinių atliekų tvarkymas, pavojingų atliekų rinkimas ir sandėliavimas, atliekų perdirbimas ir prekyba. UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ įstatinis kapitalas 2002-12-31 – 5 055 300 Lt, vienos akcijos nominali vertė – 100 Lt, akcijų skaičius – 50 553 vnt. Valstybei priklauso 22 722 vnt. (44,95 proc.) akcijų, Klaipėdos miesto savivaldybei priklauso 23 770 vnt. (47,02 proc.) akcijų, kitiems akcininkams – 4 061 (8,03 proc.) akcijų.

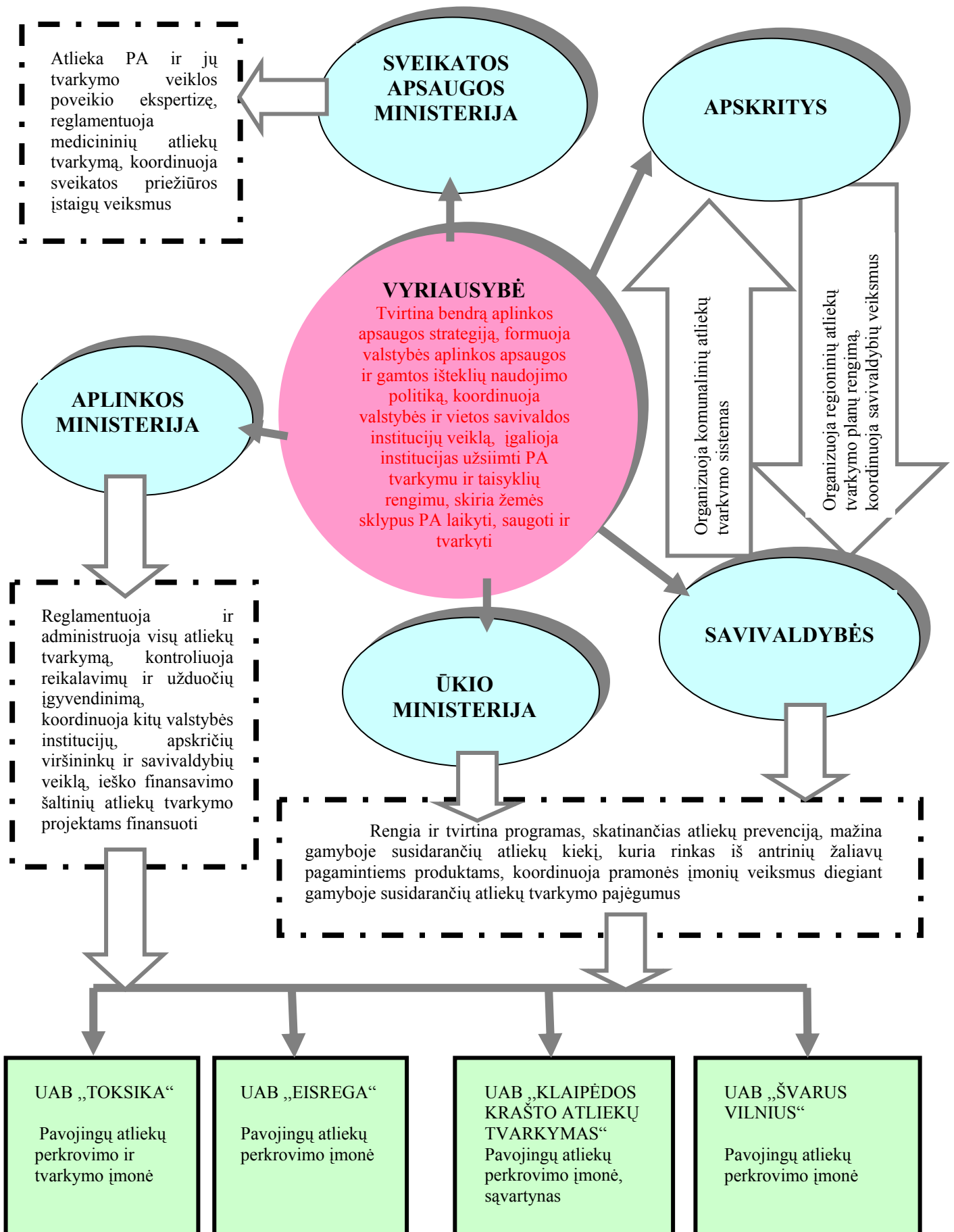
2 pav. UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ įstatinio kapitalo struktūra 2002-12-31

Audito subjektu UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ pasirinkta dėl investuotų 6 419,6 tūkst. Lt bei išankstinio tyrimo metu nustatytų PA tvarkymo aikštelės veiklos pradžios problemų. Bendrovės valdymo organai yra visuotinis akcininkų susirinkimas, valdyba ir administracijos vadovas (direktorius).

AUDITO PROCESAS

Audito objektas: Valstybinė pavojingų atliekų tvarkymo programa, kuriai Vyriausybė pritarė 1999-06-09 nutarimu Nr. 761 „Dėl valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos ir jos įgyvendinimo priemonių“. Minėta programa yra tarpinstitucinė, jos koordinatorius – Ūkio ministerija, vykdytojai – Aplinkos ir Sveikatos apsaugos ministerijos bei savivaldybės.

Valstybinį atliekų tvarkymo valdymą Lietuvoje vykdo Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, apskričių viršinių administracijų ir savivaldybės.

3 pav. PA tvarkymo valdymas Lietuvoje

Vyriausybė 1999-06-09 nutarimu Nr. 761 pritarė Valstybinei pavojingų atliekų tvarkymo programai bei nustatė jos tikslus:

1. Sukurti ir įdiegti valstybinę pavojingų atliekų tvarkymo sistemą.
2. Užtikrinti, kad pavojingoms atliekoms naudojamos techninės aplinkosauginės priemonės atitiktų Europos Sąjungos reikalavimus.
3. Maksimaliai panaudoti esamų Lietuvos įmonių galimybes kvalifikuotai tvarkyti pavojingas atliekas.
4. Sukurti įstatyminę ir ekonominę situaciją, kuri padėtų išvengti atliekų bei tinkamai jas naudoti.
5. Skatinti valstybės, tarptautinių ir privačių Lietuvos investicijų kooperavimą pavojingų atliekų tvarkymo problemoms spręsti.
6. Sukurti naujas darbo vietas Lietuvos ūkyje, kelti aplinkosauginę darbuotojų kvalifikaciją.

Programos įgyvendinimo priemonės, kurioms Vyriausybė pritarė minėtu nutarimu Nr. 761, yra šios:

1. Tobulinti teisinę bazę.
2. Įrengti pavojingų atliekų surinkimo ir tvarkymo regionines aikšteles Alytuje, Šiauliuose, Klaipėdoje, Panevėžyje, Vilniuje ir Kaune.
3. Suprojektuoti ir įrengti ilgalaikį pavojingų atliekų sąvartyną.
4. Suprojektuoti ir įrengti pavojingų atliekų deginimo įmonę.
5. Pritaikyti veikiančias įmones pavojingoms atliekoms termiškai stabilizuoti.
6. Sukurti ir plėtoti pavojingų atliekų išskyrimo iš komunalinių atliekų sistemą.
7. Tvarkyti pavojingas atliekas, sudarančius specifinius atliekų srautus.
8. Kelti pavojingų atliekų tvarkymo specialistų kvalifikaciją.
9. Užtikrinti pavojingų atliekų tvarkymo sistemos informacinį aprūpinimą.

Numatytų Programos priemonių vykdymo projektinė vertė – 88,6 mln. Lt, likutinė projekto vertė 73,2 mln. Lt. Biudžeto lėšomis numatyta finansuoti 17,2 mln. Lt, tarptautinių finansinių institucijų lėšomis – 44,9 mln. Lt ir ūkio subjektų lėšomis – 11,1 mln. Lt. Programos priemonių vykdymui panaudota 28,3 mln. Lt iš jų: 13,9 mln. Lt – Valstybės biudžeto lėšų, tarptautinių institucijų lėšų – 11,9 mln. Lt, Privatizavimo fondo lėšų – 0,9 mln. Lt, savivaldybių ir ūkio subjektų – 1,6 mln. Lt.

Audituojamas laikotarpis – 2000-2003 metai.

Audito tikslas – įvertinti ar pasiektas pagrindinis Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos tikslas – sukurti ir įdiegti valstybinę pavojingų atliekų tvarkymo sistemą, ar įvykdytos priemonės šiam tikslui pasiekti, ar sukurta valstybinė pavojingų atliekų tvarkymo sistema (jos dalys) veikia tikslingai ir efektyviai.

Anksčiau minėtu Vyriausybės nutarimu Nr. 761 nustatyta PA tvarkymo sistemos koncepcija apima: susidarančių PA kiekių nustatymą, šalinimo būdų nustatymą, PA tvarkančių įmonių registravimą

ir licencijavimą, regioninių PA saugojimo aikštelių ir ilgalaikio PA saugojimo sąvartyno bei specializuoto PA deginimo įrenginio pastatymą. Todėl atlikdami auditą pasirinkome 2, 3, 4, 8, 9 (iš dalies) Programos priemonės, susijusias su PA tvarkymo sistemos kūrimu.

Audito tikslams pasiekti numatėme tokias užduotis:

- Įvertinti, ar sukurta ir įdiegta bei kaip veikia valstybinė pavojingų atliekų ir pavojingas atliekas gaminančių, perdirbančių įmonių apskaitos sistema.

- Įvertinti, ar vykdytos Programos priemonės atitinka Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos tikslus.

- Kaip vykdomos Programos priemonės įrengti pavojingų atliekų surinkimo ir tvarkymo regionines aikšteles, plėtoti pavojingų atliekų tvarkymo sistemą Alytuje, Panevėžyje, Klaipėdoje, Vilniuje ir Kaune, kaip veikia pirmoji PA tvarkymo aikštelė Šiauliuose.

- Ar suprojektuotas ir įrengtas ilgalaikis PA sąvartynas.

- Ar suprojektuota ir įrengta PA deginimo įmonė.

- Nustatyti, ar Programai skirtos lėšos yra tinkamai administruojamos ir naudojamos.

- Įvertinti programos lėšų panaudojimą taupumo požiūriu.

Audito metu taikėme šias audito įrodymų rinkimo procedūras:

- analitines, t. y. lyginome atskirų laikotarpių duomenis;
- apklausas raštu ir žodžiu;
- dokumentų nagrinėjimą ir peržiūrą;
- informacijos gavimą iš trečiųjų šalių.

Audito metu informacijos tikslais naudojome šiais dokumentais:

- Valstybinė pavojingų atliekų tvarkymo programa, kuriai Vyriausybė pritarė 1999-06-09 nutarimu Nr. 761;
- Aplinkos, Ūkio ir Sveikatos apsaugos ministerijų pateiktais dokumentais ar jų kopijomis;
- Aplinkos ministerijos pateiktais duomenimis apie atliekų ir atliekas tvarkančių įmonių apskaitą iš Valstybinės atliekų apskaitos sistemos;
- Aplinkos ministerijos Vilniaus, Šiaulių, Klaipėdos, Kauno, Alytaus, Marijampolės, Panevėžio ir Utenos RAAD pateikta informacija bei paaiškinimais;
- informacija, gauta iš apskričių viršininkų administracijų;
- Aplinkos apsaugos politikos centro 2003 m. gegužės mėn. paruošta „Lietuvos pavojingų atliekų tvarkymo galimybių studija“;
- UAB „Eisrega“, UAB „Toksika“, UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ ir UAB „Švarus Vilnius“ dokumentais, jų kopijomis ir paaiškinimais;

- AB „Palemono keramika“, UAB „Respublikinis atliekų tvarkymo centras“, Lietuvos baterijų bei akumuliatorių importuotojų asociacijos, UAB „Liuksitis“ pažymomis apie Programos priemonių vykdymui panaudotas lėšas.

Atlikdami šį auditą laikėmės prielaidos, kad visi auditui pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

AUDITO DARBO REZULTATAI

1. PAVOJINGŲ ATLIEKŲ APSKAITOS SISTEMOS IR PAVOJINGAS ATLIEKAS TVARKANČIŲ ĮMONIŲ APSKAITOS SISTEMŲ VERTINIMAS

Pagrindinis Lietuvos įstatymas, reglamentuojantis institucijų atsakomybę už pavojingų atliekų tvarkymą, yra Atliekų tvarkymo įstatymas. Šis įstatymas nustato bendruosius atliekų prevencijos, apskaitos, surinkimo, saugojimo, vežimo, naudojimo, šalinimo reikalavimus, kad būtų išvengta atliekų neigiamo poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai, bei pagrindinius atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir planavimo principus.

1.1. VALSTYBINĖS PAVOJINGŲ ATLIEKŲ APSKAITOS ATASKAITOSE PATEIKIAMOS INFORMACIJOS APIE PAVOJINGAS ATLIEKAS PATIKIMUMAS IR PAVOJINGŲ ATLIEKŲ APSKAITOS REGLAMENTAVIMAS

1. Europos Sąjungos Pavojingų atliekų direktyva (91/698/EEB) nustato papildomas ir griežtas taisykles, reikalaujančias atsižvelgti į pavojingų atliekų ypatingas savybes. Reikalaujama, kad pavojingos atliekos būtų apskaitomos „nuo lopšio iki karsto“, t. y. nuo jų susidarymo momento iki galutinio pašalinimo, ir, žinoma, visuose jų tarpinio perdavimo etapuose.

2. Atliekų tvarkymo įstatymas (1998-06-16 įstatymo Nr. VIII-787 redakcija) 1 ir 8 str. bei šio įstatymo (2002-07-01 įstatymo Nr. IX-1004 redakcija) 1 ir 7 str. nustatė atliekų apskaitos ir ataskaitų teikimo tvarką bei bendruosius atliekų apskaitos reikalavimus.

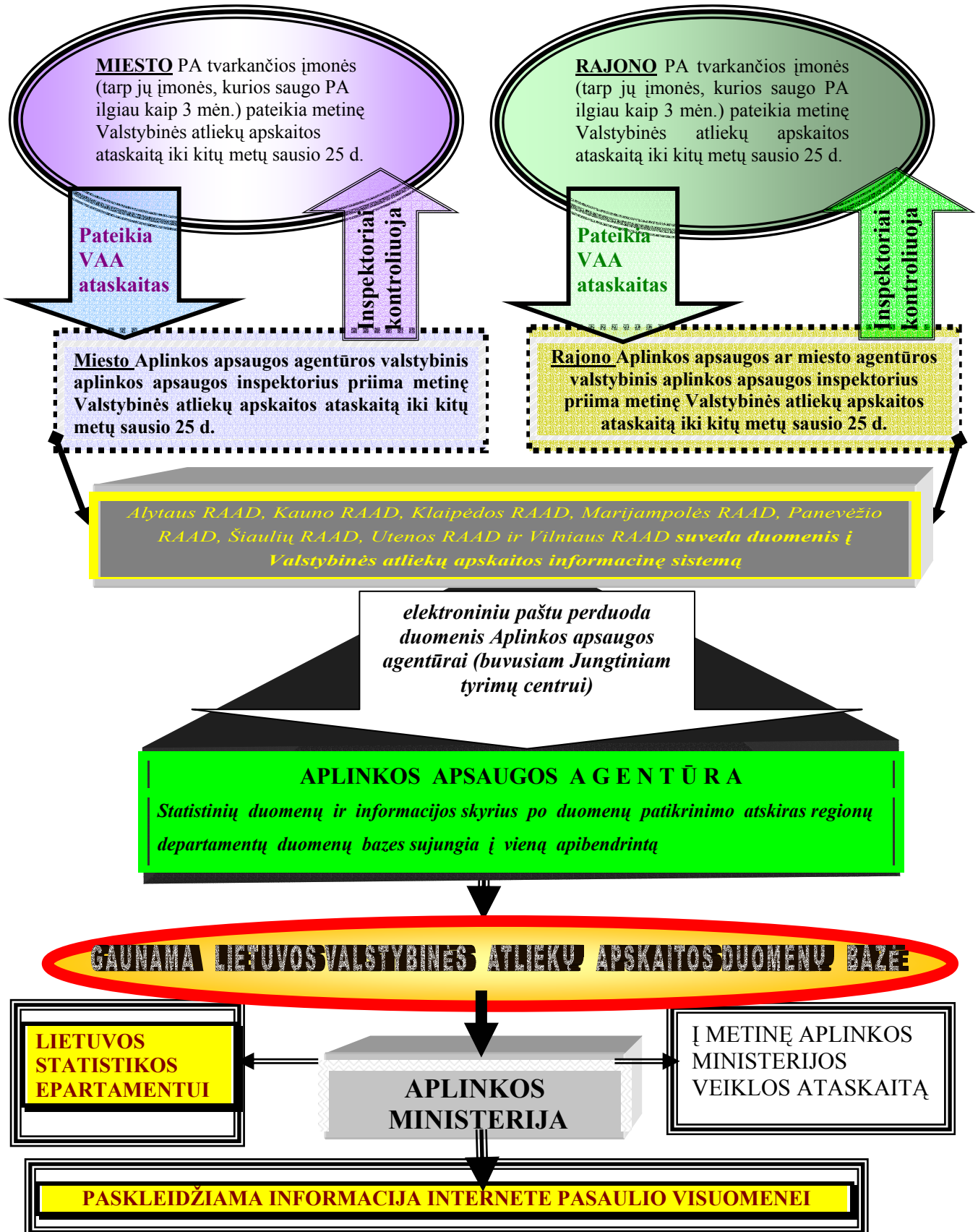
3. Įgyvendindamas Atliekų tvarkymo įstatymo (1998-06-16 įstatymo Nr. VIII-787 redakcija) nuostatas aplinkos ministras 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtino Atliekų tvarkymo taisykles, kuriose nustatė bendras atliekų tvarkymo kontrolės ir valdymo procedūras.

1.2. APLINKOS MINISTERIJOS, APLINKOS APSAUGOS AGENTŪROS, REGIONINIŲ APLINKOS APSAUGOS DEPARTAMENTŲ IR ATLIEKAS TVARKANČIŲ ĮMONIŲ VAIDMUO IR FUNKCIJOS

ATT nustatyta, kad Valstybinės atliekų apskaitos tvarkytojas yra Aplinkos ministerija. Atliekas naudojančios, šalinančios ir eksportuojančios įmonės kiekvienais metais turi teikti VAA ataskaitas Aplinkos ministerijos RAAD. Pavojingos ir nepavojingos atliekos yra apskaitomos vienoje valstybinėje

atliekų apskaitoje, tačiau valstybinės atliekų apskaitos informacinė sistema suteikia galimybę esamoje duomenų bazėje išskirti Pavojingų atliekų apskaitą.

1.3. VALSTYBINĖS ATLIEKŲ APSKAITOS ATASKAITOS ANALIZĖ

4 Pav. Atliekų duomenų srautai

Išanalizavus Aplinkos ministerijos pateiktus apibendrintus Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos duomenis apie PA kiekius ir palyginus PA likučius 2001 – 2002 metais, nustatyti atvejai, kai VAA ataskaitose nurodyti saugomi PA kiekių likučiai 2001 metų pabaigoje neatitinka tų pačių pavadinimų PA likučių nurodytų 2002 metų pradžioje.

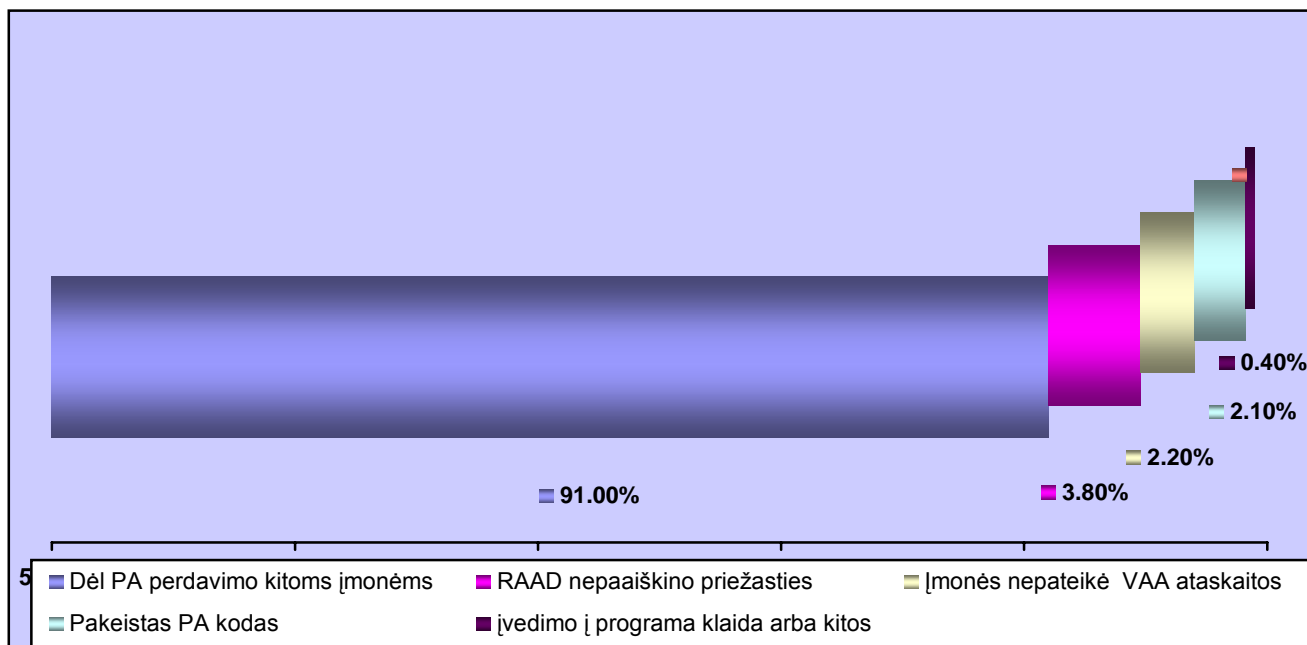
Aplinkos ministerijos apibendrintose Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitose, kurios nustatyta tvarka skelbiamos visuomenei, nurodyta:

- 2001 metų pabaigoje saugomų PA bendras kiekis – 117 803,5 t;
- 2002 metų pradžioje – PA likutis 110 279,8 t;
- **skirtumas 7 523,7 t.**

2002 metų pradžioje PA kiekis apie 6 proc. mažesnis negu saugomų pavojingų atliekų kiekis 2001 metų pabaigoje.

1.4. VALSTYBINĖS ATLIEKŲ APSKAITOS ATASKAITOS PA KIEKIŲ NEATITIKIMŲ ANALIZĖ

Valstybės kontrolė 2003-09-17 kreipėsi į Aplinkos ministerijos RAAD ir paprašė paaiškinti, dėl kokių priežasčių jų sudarytose VAA ataskaitose kai kurių PA likučiai 2001 metų pabaigoje nesutampa su tų pačių PA likučiais 2002 metų pradžioje.

5 pav. RAAD nurodytos PA neatitikimų priežastys

Pagal departamentų pateiktus paaiškinimus nustatyta, kad 2002 metais 91 % šių neatitikimų atsirado perduodant pavojingas atliekas kitoms įmonėms, nes perduoti atliekų kiekiai nėra apskaitomi ataskaitoje.

Analizuojant RAAD nurodytas PA likučių neatitikimo priežastis audito metu nustatyta, kad:

1. Aplinkos ministerijos įmonėms nustatyta Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos sąlyga, kad „kiekis metų pradžioje + gautas kiekis = sutvarkytam kiekiui“ neįpareigoja įmonių VAA ataskaitose nurodyti faktiškai turėtų PA likučių metų pradžioje. Mūsų nuomone, vykdant valstybinę atliekų apskaitą Aplinkos ministerija turėtų vadovautis Apskaitos tęstinumo principu, kuris reikalauja, kad būtų išlaikyta sąlyga „likutis laikotarpio pradžioje + gautas kiekis – sutvarkytas kiekis = likutis laikotarpio pabaigoje“.

2. Pasitaiko atvejų, kad, perduodant PA iš įmonės į įmonę, paskyrimo vietoje PA neužpajamuojamos arba užpajamuojamos kitu statistiniu kodu ir pavadinimu, ar iš viso neapskaitomos.

3. Įmonės savo VAA ataskaitose pateikia duomenis ne apie visas turimas PA.

4. Įmonės, kurių veikla susijusi su PA, metinių inventorizacijų metu ne visuomet jas tinkamai inventorizuoja ir nustato turimų pavojingų atliekų kiekius. Aplinkos ministerija nėra nustačiusi, o ir kituose teisės aktuose nėra nustatyta, kad atliekos turi būti inventorizuojamos. Neinventorizuojant PA netikslūs duomenys patenka į VAA ataskaitą. Mūsų nuomone, Aplinkos ministerijos metinėje ataskaitoje duomenys apie PA kiekius Lietuvoje būtų tikslesni, jeigu metinės inventorizacijos metu įmonės inventorizuotų PA Aplinkos ministerijos nustatyta atliekų inventorizavimo tvarka.

5. VAA ataskaitos forma neatspindi tikro atliekų kiekių srautų judėjimo. Pagal ATT 13 priedą nustatyta Valstybinės atliekų apskaitos forma, kurioje nenumatyta grafa apie atliekų perdavimą. Jos pildoma dalis vadinama „Atliekų tvarkymu“, nors pagal ATT 35 straipsnį Aplinkos ministerija yra Valstybinės atliekų apskaitos tvarkytoja, o ne atliekų tvarkymo apskaitos tvarkytoja.

6. Pagal ATT visos PA turi būti apskaitytos tonomis. Tačiau yra tokių PA, kurios gabenamos utilizuoti ir utilizavimo įmonėse priimamos pagal kitus mato vienetus. Netiksliai konvertuojant PA iš vienos dimensijos į kitą, Valstybinėje atliekų apskaitos ataskaitoje gali būti apskaityti netikslūs PA kiekiai.

7. Valstybės atliekų apskaitos informacinė sistema neužtikrina, kad duomenų įvedimo klaidos būtų aptiktos laiku. Dėl to neteisingi duomenys patenka į Aplinkos ministerijos Valstybės atliekų apskaitos ataskaitą.

8. VAA ataskaitose vartojami įvairūs PA pavadinimai nesusieti su statistiniu kodu ir Atliekų sąraše nurodytu kodu. Aplinkos ministerijos darbuotojai keičia PA kodus ir pavadinimus suderina su statistiniais ir Atliekų sąraše nurodytais kodais. Tačiau keičiant PA kodus ir pavadinimus Aplinkos ministerijos VAA ataskaitose neatsižvelgiama į praeitais metais buvusius tų PA kodus bei pavadinimus ir šie pakeitimai nesuderinami su RAAD ir įmonėmis. Dėl to Aplinkos ministerijos VAA ataskaitose dalies PA likučiai metų pabaigoje ir kitų metų pradžioje nesutampa. Mūsų nuomone, PA pavadinimų pakeitimai turėtų būti kontroliuojami ir be RAAD sutikimo neleidžiami. PA pavadinimų pakeitimai turi būti pagrįsti ir paaiškinti.

1.5. VALSTYBINĖS PAVOJINGŲ ATLIEKŲ APSKAITOS KONTROLĖ. ATSAKOMYBĖ UŽ ATLIEKŲ TVARKYMO TAISYKLIŲ REIKALAVIMŲ NEVYKDYMĄ, VALSTYBINĖS ATLIEKŲ APSKAITOS ATASKAITŲ PATEIKIMO TVARKOS PAŽEIDIMĄ.

Aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintų ATT reikalavimų vykdymo kontrolė pavesta Aplinkos ministerijos Valstybinei aplinkos apsaugos inspekcijai ir Regioniniams aplinkos apsaugos departamentams bei rajonų (miestų) agentūroms.

Veikianti Valstybinės atliekų apskaitos kontrolės sistema užtikrina šios sistemos patikimumą tik iš dalies, nes:

- Šiuo metu veikianti Valstybinės atliekų apskaitos informacinės sistemos programa, kuri parengta laikantis patvirtintos Valstybinės atliekų apskaitos formos, suteikia galimybę nustatyti PA kiekių neatitikimus metų pradžioje palyginus su saugomais PA kiekiais praėjusių metų pabaigoje, bet neleidžia nustatyti tų neatitikimų priežasčių. Šių neatitikimų priežasčių nustatymui ir PA judėjimo kontrolei reikalingas pakartotinas pirminių dokumentų peržiūrėjimas ir tikrinimas, reikalaujantis didelių papildomų darbo sąnaudų. Mūsų nuomone, VAA ataskaitos formą ir VAA informacinę programą reikia keisti griežtinant PA perdavimo kitoms įmonėms kontrolę, nes pagal RAAD paaiškinimus apie 90 proc. apskaitos netikslumų susidaro apskaitant perduodamas PA kitoms įmonėms.

- Norėtume atkreipti dėmesį į tai, kad aplinkos apsaugos rajonų ar miestų agentūrų inspektoriai tikrina tik jiems priskirtas įmones. Tačiau kai PA perduodamos kito regiono įmonėms, PA apskaitą tikrina kitas inspektorius, neturintis informacijos apie perduotas PA, todėl perduotos PA įmonėje gali būti neapskaitytos. Manome, kad inspektoriams būtina turėti visą informaciją apie PA perdavimą regiono įmonėse. Mūsų nuomone, atsakingi už PA apskaitą RAAD darbuotojai turėtų būti įpareigoti bent kartą per metus daryti sutikrinimus su kitais RAAD, kad įsitikintų, jog PA kitame regione tikrai apskaitytos.

2. ATLIEKAS TVARKANČIŲ ĮMONIŲ REGISTRACIJA IR LICENCIJAVIMAS

Atliekų tvarkymo įstatymo (1998-06-16 įstatymo Nr. VIII-787 redakcija) 4 str. 5 d. ir 6 d. bei 16 straipsnio 1 d. buvo nustatyta, kad Atliekas surenkančios, rūšiuojančios, gabenančios, saugančios, naudojančios bei šalinančios įmonės turi registruotis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1998 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1249 „Dėl įgaliotųjų suteikimo pagal Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo nuostatas“ 2 p. nutarė įgalinti Aplinkos ministeriją parengti ir patvirtinti atliekas surenkančių, rūšiuojančių, gabenančių, saugančių, naudojančių bei šalinančių įmonių registravimo tvarką.

Aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintų Atliekų tvarkymo taisyklių 20 p., 21 p. ir 24 p. nustatyta, kad Atliekas tvarkančių įmonių registrą tvarko Aplinkos ministerija ir nustatyta šių įmonių registravimo tvarka, išduodant gamtos išteklių naudojimo leidimus. Minėtų Gamtos išteklių naudojimo leidimų išdavimas reglamentuotas Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 1999 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 387 „Dėl aplinkos apsaugos normatyvinio dokumento LAND 32-99“.

Laikotarpis	Užsiregistravusių įmonių skaičius pagal regionų aplinkos apsaugos departamentus								Iš viso
	Alytaus	Kauno	Klaipėdos	Marijampolės	Panevėžio	Šiaulių	Utenos	Vilniaus	
2002 05 20	104	123	132	62	182	144	97	251	1095
2002 10 30	108	131	140	50	184	148	97	260	1118
2003 06 09	63	132	136	36	166	147	105	286	1071
2003 11 03	61	137	137	34	167	147	108	296	1087

6 pav. Užsiregistravusių įmonių skaičius pagal Aplinkos ministerija informacijos sistemas

Regioniniai aplinkos apsaugos departamentai iki 2003-11-03 užregistravo 1 087 atliekas tvarkančias įmones. Daugiausiai – 296, Vilniaus apskrityje, o mažiausiai tik – 34 – Marijampolės regioniniam aplinkos apsaugos departamente.

Atliekų tvarkymo įstatymo (1998 m. birželio 16 d. įstatymo Nr. VIII-787 redakcija) 4 str. 6 d. ir 16 str. 1 d. buvo nustatyta, kad PA tvarkančios įmonės ir įmonės, kurios surenka, veža, saugo, šalina ir naudoja pavojingas atliekas, privalo gauti licenciją Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka. Šio įstatymo 26 str. nustatė, kad Aplinkos ministerija organizuoja atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų rengimą ir prižiūri, kaip vykdomi nustatyti reikalavimai, rengia atliekų tvarkymo objektų įrengimo ir priežiūros norminius dokumentus ir kontroliuoja jų įgyvendinimą.

Tuo metu galiojusi 1998-10-20 Vyriausybės nutarimu Nr. 1249 „Dėl įgaliojimų suteikimo pagal Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatas“ Aplinkos ministerija neįpareigota paruošti ir patvirtinti PA įmonių, kurios surenka, veža, saugo, šalina ir naudoja pavojingas atliekas, licencijavimo tvarkos, todėl 1999 m. liepos 14 d. aplinkos ministro įsakymu Nr. 217 patvirtintų Atliekų tvarkymo taisyklių 25 p. numatyta, kad pavojingas atliekas surenkančios ir vežančios įmonės, kurioms nereikia gauti gamtos išteklių naudojimo leidimų, įregistruojamos išduodant licencijas pavojingoms atliekoms tvarkyti, o 67 p. numatyta, kad pavojingų atliekų surinkimo, vežimo, saugojimo, šalinimo ir naudojimo veikla užsiimančios įmonės turi gauti licencijas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

Aplinkos ministerija iki 2003-01-01 neįvykdė Lietuvos Vyriausybės 2002-10-29 nutarimo Nr. 1691 1.1.2 p. ir 1.1.6 p. reikalavimų ir neparengė bei nepatvirtino atliekas surenkančių, vežančių, saugančių, naudojančių bei šalinančių įmonių registravimo tvarkos, nenustatė įmonių, kurios tvarko pavojingas atliekas, licencijavimo tvarkos ir tokių įmonių darbuotojams taikomų kvalifikacinių reikalavimų bei atestavimo tvarkos.

Išanalizavus veikiančią PA valstybinės apskaitos sistemą bei atliekas tvarkančių įmonių registracijos tvarką nustatyta:

1. Aplinkos ministerijos sukurta valstybinės atliekų apskaitos kontrolės sistema užtikrina šios sistemos kontrolės patikimumą tik iš dalies.
2. Valstybinės atliekų apskaitos sistema neužtikrina, kad visuomenei būtų pateikta tiksli ir išsami informacija apie Lietuvos Respublikoje esančius PA kiekius. Valstybės atliekų apskaitos ataskaitos forma ir pagal ją sukurta Valstybės atliekų apskaitos informacinė sistema neužtikrina, kad šiose ataskaitose būtų parodomi visi PA kiekiai.
3. Aplinkos ministerijos pateikti Statistikos departamentui PA Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos 2002 metų duomenys nėra visiškai patikimi, nes Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos forma neparodo tikro atliekų kiekio metų pradžioje, jų srautų judėjimo iš regiono į regioną. Aplinkos ministerijos nustatyta Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos sąlyga, kad „kiekis metų pradžioje + gautas kiekis = sutvarkytam kiekiui“ įpareigoja įmones VAA ataskaitoje nurodyti duomenis, kurie neparodo faktiškai turėtų PA likučių metų pradžioje, įmonės pateikia PA kiekius, kurie skiriasi nuo faktiškai nustatytų kiekių inventorizacijų metu, nėra apskaitomas perduotas PA kiekis.
4. Valstybinės atliekų apskaitos sistemoje nebuvo numatyta PA judėjimo kontrolės procedūros tais atvejais, kai tokios atliekos perduodamos iš vieno regiono į kitą. Valstybės atliekų apskaitos informacinė sistema neužtikrina kad duomenų įvedimo klaidos būtų aptiktos laiku. Dėl to neteisingi duomenys patenka į Aplinkos ministerijos Valstybės atliekų apskaitos ataskaitą.
5. Valstybės atliekų apskaitos ataskaitos formoje PA neatitikimų tarp likučių metų pradžioje ir praėjusių metų pabaigoje, saugomų nesutvarkytų PA kiekių priežastims nustatyti reikalinga daug papildomų darbo sąnaudų.
6. Egzistuojanti PA apskaita nevisiškai atitinka Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano nuostatas, kad Atliekų apskaitos sistema turi sudaryti sąlygas efektyviai kontroliuoti šią veiklą.

Aplinkos ministerija nustatytu laiku neįvykdė Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-10-29 nutarimu Nr. 1691 nustatytų jai įpareigojimų ir neparengė įmonių, kurios tvarko pavojingas atliekas, licencijavimo tvarkos, tokių įmonių darbuotojams taikomų kvalifikacinių reikalavimų bei jų atestavimo tvarkos. Lietuvos Respublikoje iki šiol nėra atestuotų pavojingų atliekų tvarkytojų. Tai didina riziką, kad PA tvarkančios įmonės užsiima šia veikla neturėdamos tam reikiamos

įrangos ir specialios kvalifikacijos darbuotojų. Audito metu aplinkos ministras 2003-12-19 įsakymu Nr. 684 „Dėl pavojingų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklių bei pavojingas atliekas tvarkančių įmonių darbuotojams taikomų kvalifikacinių reikalavimų ir atestavimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtino PA tvarkymo licencijavimo taisykles bei PA tvarkančių įmonių darbuotojams taikomų kvalifikacinių reikalavimų ir atestavimo tvarką.

Valstybinio audito ataskaitoje Aplinkos ministerijai dėl pavojingų atliekų ir jas tvarkančių įmonių apskaitos, registravimo ir licencijavimo tvarkos tobulinimo pateiktos šios rekomendacijos:

- a) Papildyti Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos formą papildomomis skiltimis, kad ji atspindėtų tikrus atliekų kiekio srautus.
- b) Atšaukti Aplinkos ministerijos įmonėms nustatytą Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitos sąlygą, kad „kiekis metų pradžioje + gautas kiekis = sutvarkytam kiekiui“.
- c) Nustatyti, kad Valstybinėje atliekų apskaitos informacinėje sistemoje tų pačių pavojingų atliekų kodai būtų neatsiejami nuo pavadinimų, o jų kodų pakeitimas būtų galimas tik turint pagrįstų įrodymų.
- d) Įpareigoti Regioninius aplinkos apsaugos departamentus suderinti tarpusavyje ir kontroliuoti PA kiekių judėjimą iš regiono į regioną.

3. REGIONINIŲ PAVOJINGŲ ATLIEKŲ TVARKYMO AIKŠTELIŲ ĮRENGIMAS IR JŲ VEIKLOS GALIMYBĖS

Pavojingų atliekų tvarkymo programoje, kuriant ir įdiegiant pavojingų atliekų tvarkymo sistemą, kaip viena iš pagrindinių šios Programos priemonių buvo numatyta įrengti ir eksploatuoti 6 regionines pavojingų atliekų tvarkymo aikšteles. Tokios pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės 2000–2003 turėjo būti įrengtos Alytuje, Šiauliuose, Klaipėdoje, Vilniuje, Kaune ir Panevėžyje. Alytaus, Šiaulių, Klaipėdos ir Vilniaus regionų atliekų tvarkymo aikštelių investiciniai projektai buvo įtraukti į Valstybės investicijų programą ir finansuoti iš valstybės biudžeto bei Privatizavimo fondo lėšų.

Kauno ir Panevėžio regionų pavojingų atliekų tvarkymo aikštelių įrengimo darbai 2000–2003 metais ne pradėti vykdyti. Ūkio ministerijos aiškinimu, Panevėžio regione įrengti tokią aikštelę netikslinga, nes esamus PA kiekius gali tvarkyti Šiaulių regione pastatyta PA tvarkymo įmonė „Toksika“, o Kauno regione naujo objekto statyba netikslinga, nes galima panaudoti regione veikiančių PA tvarkančių įmonių pajėgumus.

Pavojingų atliekų tvarkymas yra vienas iš Ūkio ministerijos vykdomos Pramonės konkurencingumo didinimo programos uždavinių.

Pastebėjimas:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-06-09 nutarimu Nr. 761 patvirtinta Pavojingų atliekų tvarkymo programa yra tarpinstitucinė programa, kurią vykdė trys ministerijos, apskritys, savivaldybės ir kiti ūkio subjektai. Tarpinstitucinės programos sąvoka paminėta Strateginio planavimo metodikoje ir praktiškai pradėta naudoti tik sudarant 2003 m. valstybės biudžetą. Galiojusi valstybės biudžeto programų sudarymo ir vertinimo metodika nenumatė kompleksinių tarpinstitucinės programos vykdymo kriterijų. Tokie kriterijai nebuvo nustatyti ir Pavojingų atliekų tvarkymo programai, todėl audito metu nebuvo galimybės objektyviai įvertinti, kiek vykdyta PA tvarkymo programa buvo naudinga visuomenei ir visam valstybės ūkiui.

3.1. REGIONINIŲ PA TVARKYMO AIKŠTELIŲ ĮRENGIMUI PANAUDOTOS LĖŠOS IR ĮSTATINIO KAPITALO POKYČIAI

Vadovaujantis Vyriausybės 1993-02-22 nutarimu Nr. 98, 1999-06-19 nutarimu Nr. 761 ir 2003-12-06 nutarimu Nr. 1036 iš Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos, Pramonės konkurencingumo didinimo programos lėšų PA tvarkymo aikštelių Alytuje, Šiauliuose, Klaipėdoje ir Vilniuje statybai, įrengimų įsigijimui gauta ir panaudota: iš Valstybės biudžeto – 12 953,2 tūkst. Lt, Privatizavimo fondo – 913,2 tūkst. Lt, ES fondų – 11 851,6 tūkst. Lt, Savivaldybių – 1 562,7 tūkst. Lt ir įmonių -119,4 tūkst. Lt lėšų, iš viso – 27 400,1 tūkst. Lt.

<i>Finansavimo šaltinis</i>	<i>Alytus tūkst. Lt</i>	<i>Šiauliai tūkst. Lt</i>	<i>Klaipėda tūkst. Lt</i>	<i>Vilnius tūkst. Lt</i>	<i>Iš viso tūkst. Lt</i>
Valstybės biudžetas	5141,3	1355,8	1856,1	4600,0	12953,2
Privatizavimo fondas	303,2	0,0	610,0	0,0	913,2
Europos Sąjungos fondai	0,0	7898,1	3953,5	0,0	11851,6
Savivaldybių biudžetai	477,6	179,7	0,0	905,4	1562,7
Įmonės	0,0	119,4	0,0	0,0	119,4
Iš viso	5922,1	9553,0	6419,6	5505,4	27400,1

7 pav. Alytaus, Šiaulių, Klaipėdos ir Vilniaus regioninių PA tvarkymo aikštelių projektavimo, statybos darbų ir įrengimų bei kitų priemonių įsigijimo finansavimas

Ūkio ministerija, būdama valstybės biudžeto lėšų, skiriamų pavojingų atliekų tvarkymo investiciniais projektams įgyvendinti, asignavimų valdytoja objektų statybą finansavo pagal pasirašytas dvišales sutartis tarp Ūkio ministerijos ir atliekas tvarkančių įmonių. Šios įmonės sudarė dvišales sutartis su konkrečiais rangovais atlikti aikštelių statybos montavimo darbus ir pagal šias sutartis vykdė atsiskaitymus už atliktus darbus.

UAB „Toksika“ ir UAB „Eisrega“, apmokėjusios rangovų PVM sąskaitas - faktūras už statybos montavimo darbus, pridėtinės vertės mokestį traukdavo į PVM atskaitą ir tuo mažindavo mokėtiną PVM

į valstybės biudžetą, arba PVM skirtumą susigrąžindavo iš biudžeto. UAB „Toksika“ už statybos montavimo darbus priskaičiavo 189 811 Lt, o UAB „Eisrega“ – 737 740,52 Lt PVM. Ūkio ministerijos su UAB „Toksika“ ir UAB „Eisrega“ pasirašytose sutartyse neregamentuota rangovui sumokėto bei bendrovių į PVM atskaitą įtraukto arba susigrąžinto PVM grąžinimo ar naudojimo tvarka. Minėtos įmonės PVM sumas susigrąžino iš valstybės biudžeto ir panaudojo kaip nuosavas apyvartines lėšas.

PASTEBĖJIMAS:

Auditorių nuomone, siekiant efektyviau naudoti valstybės biudžeto lėšas, ta jų dalis, kurią įmonės, vykdydamos pirkimus, finansuojamus iš valstybės investicinėms programoms skirtų lėšų, susigrąžina iš valstybės biudžeto, kaip grąžintiną pridėtinės vertės mokestį, turėtų būti grąžinama į valstybės biudžetą.

Dvišalėse sutartyse tarp Ūkio ministerijos ir atliekas tvarkančių įmonių buvo numatyta, kad lėšų, skiriamų valstybės investicinėms programoms, suma bus didinamas bendrovių įstatinis kapitalas, o naujai išleidžiamos akcijos bus perduotos valstybei.

UAB „Eisrega“, UAB „Toksika“ ir UAB „Švarus Vilnius“ padidino įstatinį kapitalą investuotomis į Programos priemonių vykdymą lėšomis, įskaitant UAB „Toksika“ statybai skirtas ES lėšas.

1997 m. sausio 27 d. pasirašytame finansiniame memorandume tarp Europos Komisijos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės pavojingų atliekų tvarkymui Lietuvoje buvo skirta 1,95 mln. EUR iš PHARE programos lėšų. Šias lėšas buvo numatyta investuoti į Klaipėdos regiono pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės statybą ir įrengimą, projektą vykdė UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“. Klaipėdos PA tvarkymo aikštelės statybai iš PHARE programos lėšų faktiškai panaudota 1 082 423,99 EUR arba 3 953 500 Lt.

UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ lėšas, gautas iš Valstybės biudžeto bei Privatizavimo fondo Pavojingų atliekų aikštelės statybai, apskaitė bendrovės finansinėje atskaitomybėje, atitinkamai padidino įstatinį kapitalą, naujai išleistas akcijas perduodant valstybei. Bendrovės įstatinis kapitalas iš aikštelės statybai gautų 3 953 500 Lt PHARE lėšų bendrovės įstatinis kapitalas padidintas tik 600 000 Lt. Likusi lėšų dalis – 3 353 500 Lt, apskaityta bendrovės finansinėje atskaitomybėje „Balansas“, eil. Nr. B. – Finansavimas (dotacijos ir subsidijos).

Ūkio ministerija 2001 m. lapkričio 30 d. UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ visuotiniame susirinkime balsavo už įstatinio kapitalo padidinimą investuota PHARE programos 3 353 500 Lt lėšų suma, padidinant valstybei nuosavybės teise priklausantį akcijų skaičių. Įstatinis kapitalas nepadidintas, nes Klaipėdos miesto savivaldybė, kuriai priklauso 47,03 proc. bendrovės akcijų, balsavo prieš tokį sprendimą, motyvuodama tuo, kad Klaipėdos miesto savivaldybė neturi pagrindimo, jog lėšos, gautos iš PHARE programos, priklauso tik Ūkio ministerijai, o ne bendrovės akcininkams.

• UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ 2003-04-29 įvykusio visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimu UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ reorganizuota bendrovės skaidymo išdalijimo būdu: reorganizuotos UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ turtas, teisės bei pareigos nuo 2003-07-01 padalintos UAB „Klaipėdos toksika“ ir UAB „Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centrui“, tęsiančioms pavojingų atliekų ir komunalinių atliekų tvarkymo veiklą.

Mūsų manymu, vadovaujantis Akcinių bendrovių įstatymo (2003-12-11 įstatymo Nr. IX-1889 redakcija) 49 str. būtų tikslinga UAB „Klaipėdos toksika“ (iki reorganizacijos vadinosi UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“) valstybinį kapitalą padidinti likusia PA tvarkymo aikštelės statybai panaudotų PHARE lėšų suma.

Kaip buvo anksčiau minėta, Klaipėdos PA tvarkymo aikštelės statybai iš PHARE programos lėšų panaudota 1 082 423,99 EUR, nors statybai bei įrengimų įsigijimui buvo numatyta skirti 1 950 000 EUR. PHARE „Bendradarbiavimas abipus sienos“ programos projektams nustatytas kontraktų pasirašymo laikotarpis baigėsi 1999-12-31. Įrangos tiekimo kontrakto konkursas paskelbtas 1999-10-05, o vokų atplėšimo procedūra atlikta 1999-11-15. Konkursas pripažintas neįvykusiu, kadangi pateiktas tik vienas pasiūlymas. Dėl laiko stokos nebuvo galimybių skelbti pakartotinį konkursą. UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ prarado galimybę pasinaudoti 867 576 EUR PHARE lėšomis pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės įrangai įsigyti. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2003-08-14 nutarimu Nr. 1036 „Dėl valstybės turto investavimo ir įstatinio kapitalo didinimo“ UAB „Klaipėdos toksika“ skyrė 827 300 Lt iš Valstybės biudžeto laboratorinei įrangai įsigyti.

Pastebėjimas:

Projekto vykdymo metu buvo netobula funkcijų ir atsakomybės pasiskirstymo tarp institucijų, atsakingų už PHARE lėšų panaudojimą, sistema, užtruko susirašinėjimas tarp jų, buvo įsisavinama Decentralizuota diegimo sistema (DIS), reglamentuojanti PHARE lėšų panaudojimą. Neįvykus įrangos įsigijimo konkursui UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ prarado galimybę įsigyti šią įrangą už PHARE programos lėšas.

3.2. REGIONINIŲ PA TVARKYMO AIKŠTELIŲ STRUKTŪRA IR JŲ PAJĖGUMŲ IŠNAUDOJIMAS

Visos keturios regioninės pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės turi panašią struktūrą. Kiekvieną iš jų sudaro: administracijos pastatas, svėrimo įranga, įvairių atliekų laikyklos, lietaus vandens, nuotekų surinkimo ir valymo įrenginiai, priešgaisrinio vandens rezervuarai ir pan.

Alytaus PA tvarkymo aikštelės paskirtis ir funkcijos: priimti ir sandėliuoti, saugoti ilgiau kaip tris mėnesius, eksportuoti, kitaip šalinti pavojingas atliekas bei regiono pirminiuose priėmimo punktuose

surinktas buitines pavojingas atliekas centralizuotai pristatyti tolimesniam tvarkymui. Alytaus pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės projekte numatytas trejų metų periodo saugyklų apkrovimas neutilizuojamomis atliekomis yra 310,3 t. UAB „Eisrega“ Gamtos išteklių naudojimo leidime Nr. AM - 42 nurodyti kitokie pavojingų atliekų laikino saugojimo kiekiai, kurie pagrįsti UAB „Eisrega“ darbuotojų skaičiavimais. T.y. PA aikštelėje galima laikinai sandėliuoti bei metų eigoje transportuoti į kitas įmones, perdirbančias pavojingas atliekas, iki 856,5 t PA.

Alytaus RAAD pateikė duomenis apie Alytaus apskrityje susidarančias pavojingas atliekas ir jų kiekius: 2003-01-01 nesutvarkytas pavojingų atliekų kiekis buvo 153 tonos, bendras kiekis – 245 tonos. Šių atliekų dalis jau 2003 metais galėjo būti sandėliuojama Alytaus pavojingų atliekų aikštelėje.

UAB „Eisrega“ vyr. mechaniko teigimu, Alytaus pavojingų atliekų aikštelę su joje turima technologine įranga galima eksploatuoti. Pavojingos atliekos aikštelėje nebus perdirbamos, o tik sandėliuojamos. Bendrovė yra numačiusi atliekas transportuoti savo transporto priemonėmis, įsigytomis 2003 metais.

UAB „Eisrega“ nėra papildžiusi tvarkančios atliekas įmonės registracijos pažymėjimo šiais punktais: „Atliekų tvarkymo būdai: 4.4 PA surinkimas ir vežimas ir 4.5 PA perkrovimas, perpakavimas ir rūšiavimas, siekiant jas pervežti“, nors tai numatyta ATT 27 p. Bendrovė 2002-12-21 raštais Nr. 2-85 „Dėl atliekas tvarkančios įmonės registracijos pažymėjimo pakeitimo“ ir Nr. 2-184 „Dėl gamtos išteklių naudojimo leidimo koregavimo“ kreipėsi į Alytaus RAAD dėl pavojingas atliekas tvarkančios įmonės registracijos pažymėjimo papildymo, kuris bendrovei naujo registracijos pažymėjimo nepapildė. Alytaus RAAD UAB „Eisrega“ Gamtos išteklių naudojimo leidime Nr. 42 Aplinkos ministerijos išduotame 2003-06-23 įrašė reikalavimą – prieš pradėdant tvarkyti pavojingas atliekas nustatyta tvarka parengti reikiamus dokumentus, gauti licenciją ir kt.

UAB „Eisrega“ valdyba 2003 metais priėmė nutarimą, kad PA tvarkymo aikštelę eksploatuos ne ji pati, o jos įsteigta bendrovė. Todėl 2003-04-16 ir 2003-04-24 UAB „Eisrega“ valdybos posėdžiuose nutarta steigti dvi dukterines bendroves – UAB „Naujoji Eisrega“ ir UAB „Alytaus regiono pavojingų atliekų aikštelė“. UAB „Alytaus regiono pavojingų atliekų aikštelė“ įstatinis kapitalas –10 000 Lt. Audito uždarojoje akcinėje bendrovėje „Eisrega“ metu turtas, įsigytas už valstybės investicijų programos lėšas, naujai įsteigta UAB „Alytaus regiono pavojingų atliekų aikštelė“ nebuvo perduotas, todėl ši bendrovė jokios realios pavojingų atliekų tvarkymo veiklos negalėjo vykdyti.

Bendrovė „Alytaus regiono pavojingų atliekų aikštelė“ registruota Lietuvos Respublikos įmonių rejestre 2003-05-29. Jos įstatuose numatyta rinkti ir sandėliuoti Alytaus regione susidarančias pavojingas atliekas, perdirbti ir prekiauti šiomis atliekomis, užtikrinti pavojingų atliekų aikštelių bei kitų pavojingų atliekų tvarkymo objektų statybą, plėtimą ir modernizaciją, saugų jų eksploatavimą ir kt.

UAB „Alytaus regiono pavojingų atliekų aikštelė“ 2003-06-23 kreipėsi į Alytaus RAAD prašydama įregistruoti įmonę Atliekų tvarkančių įmonių registre kaip pavojingas atliekas tvarkančią įmonę.

Alytaus RAAD 2003-09-23 raštu Nr. 05-V2-1694 informavo, kad atliekas tvarkančios įmonės pažymėjimas nebus išduotas, nes UAB „Alytaus regiono pavojingų atliekų aikštelė“ nepateikė pagal Atliekų tvarkymo įstatymo reikalavimus privalomų dokumentų: Gamtos išteklių naudojimo leidimo, Atliekų naudojimo ar šalinimo techninio reglamento, Pavojingų atliekų tvarkymo licencijos, Pavojingų atliekų naudojimo ar šalinimo įmonės darbo žurnalo, Avarių likvidavimo plano.

Pastebėjimas:

Reorganizavus UAB „Eisrega“ įsteigta uždaroji akcinė bendrovė „Alytaus regiono pavojingų atliekų aikštelė“, kuri neatitinka Atliekų tvarkymo įstatyme keliamų reikalavimų pavojingas atliekas tvarkančiai įmonei, be to, jos įstatinis kapitalas tik 10 000 Lt, ji neturi jokio kito turto nei priemonių minėtai veikla plėtoti. Užsitęsęs reorganizacijos procesas, dėl kurio įmonė nevykdo pagrindinės savo veiklos – rinkti ir saugoti pavojingas atliekas, sąlygoja ir neefektyvų investuotų į jos statybą valstybės biudžeto lėšų naudojimą.

UAB „Toksika“ PA tvarkymo aikštelės infrastruktūrą, atitinkančią numatytą projekte, sudaro:

- administracinis pastatas, bendras plotas 723,64 m²,
- atliekų, skirtų deginimui, sandėlis, bendras plotas 576,0 m²,
- atliekų trumpalaikio kaupimo sandėlis, bendras plotas 243,03 m²,
- atliekų saugojimo sandėlis, užstatytas plotas 720,0 m², ilgalaikiam atliekų saugojimui,
- naftos produktais užteršto grunto perdirbimo aikštelė,
- automobilinės svarstyklės, plotas 67,07 m²,
- atliekų deginimo, plotas 300,0 m² ir naudotų padangų saugojimo, plotas 3 450,0 m², aikštelės,
- aukštos ir žemos įtampos elektros linijos bei transformatorinė,
- atliekų tvarkymo įranga, transporto priemonės, vandentiekio ir kanalizacijos tinklai, lietaus vandenų ir nafta užterštų vandenų rezervuarai, lietaus vandens valymo įrenginys.

UAB „Pramprojektas“ paruoštame Šiaulių PA tvarkymo aikštelės projekte numatyta sutvarkyti 2 308,3 t PA ir 51,2 tūkst. vnt. liuminescencinių lempų. PA tvarkymo aikštelė tinkama naudoti pripažinta 2001-10-09. UAB „Toksika“ 2002 metais priėmė 1 102,1 t PA, t. y. išnaudojo 47,7 proc. projektinių pajėgumų. Per aštuonis 2003 metų mėnesius UAB „Toksika“ priėmė 1 770,1 t PA ir išnaudojo – 76,7 proc. projektinių aikštelės pajėgumų. Galima daryti prielaidą, kad 2003 m UAB „Toksika“ pasieks projektinius pajėgumus. Tačiau tai pasiekama sutvarkant didesnius, negu numatyta projekte (230,3 t) naudotų padangų kiekius. UAB „Toksika“ 2002 m. sutvarkė (priėmė saugoti) 378 t naudotų padangų, per aštuonis 2003 m. mėn. – 1 187,2 t naudotų padangų. Prognozuodami galimą PA tvarkymo 2003 metų projektinių pajėgumų išnaudojimą atlikome skaičiavimus, mažindami per 2003 metų aštuonis mėnesius

sutvarkytą padangų kiekį iki projekcinio kiekio – 956,9 t (1 187,2-230,3). Pagal šiuos paskaičiavimus PA tvarkymo aikštelės pajėgumai išnaudoti 35,2 proc. $(1\ 770,1-956,9)/2\ 308,3*100$). Galimas metinis visų PA tvarkymo aikštelės pajėgumų išnaudojimas – 52,8 proc. $(35,2/8*12)$.

Klaipėdos PA tvarkymo aikštelės techninį projektą parengė UAB „Baltijos konsultacinė grupė“ ir UAB „Ekoprojektas“. Valstybinė įmonė „Projektų ekspertizė“ pagal Ūkio ministerijos 1998-04-22 prašymą Nr. 33-07-2909 atliko Klaipėdos PA tvarkymo aikštelės techninio projekto bendrąją ekspertizę, kurios 1998-05-22 akte Nr. 169-98 pažymėjo, kad pavojingų atliekų aikštelės sanitarinės apsauginės zonos ribose yra likusi sodyba, ir rekomendavo iki aikštelės naudojimo pradžios numatyti šios sodybos iškėlimą. Ūkio ministerija, UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ administracija ir valdyba, nesivadovavo minėtomis rekomendacijomis, arba laiku nesiėmė kitų priemonių statomos PA aikštelės veiklai užtikrinti. Todėl UAB „Klaipėdos toksika“ (UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“), 2000 m. pabaigusi PA tvarkymo aikštelės statybos darbus, o 2001 m. įsigijusi būtiną įrangą ir įrengimus, tik 2003-09-10 pradėjo PA tvarkymo veiklą.

Ūkio ministerija 2002-01-29 raštu Nr. 32-06-678 „Dėl Klaipėdos regiono pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės dalinio pripažinimo tinkama naudoti“ informavo Vyriausybę, kad vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 – 2004 metų programos įgyvendinimo priemonių 333 punktą iki 2001 metų gruodžio 31 d. buvo numatyta pastatyti, įrengti ir pripažinti tinkama naudoti Klaipėdos regioninę pavojingų atliekų tvarkymo aikštelę. Ūkio ministerija minėtame rašte dar kartą informavo Lietuvos Respublikos Vyriausybę, kad Klaipėdos regiono PA tvarkymo aikštelėje atlikti visi statybos ir montavimo darbai, sumontuota dalinio atliekų nukenksminimo įranga ir ši įmonė turi visas galimybes pradėti PA tvarkymo veiklą, tačiau komisija atsisakė pripažinti tinkamais naudoti Klaipėdos PA tvarkymo aikštelės I ir II kategorijos atliekų saugyklas ir pagalbinį pastatą, kadangi SAZ yra gyvenamoji sodyba.

Klaipėdos apskrities administracija 2002-04-05 raštu Nr. 10-03-02-17-585 „Dėl valstybės interesų gynimo“ kreipėsi į Klaipėdos apygardos prokuratūrą su prašymu ištirti klausimą, kodėl minėtos sodybos pastatai nebuvo paimti visuomenės poreikiams ir nugriauti, o buvo parduoti kaip gyvenamoji valda, kas konkrečiai kaltas.

Klaipėdos apygardos prokuratūros Prokurorinės veiklos kontrolės skyriaus vyr. prokurorės pavaduotoja E. Kazlauskienė 2002-05-09 raštu Nr. 06-12-1699 atsakė į Klaipėdos apskrities administracijos prašymą dėl sodybos, esančios Klaipėdos rajone, Dumpių kaime, kuri patenka į miesto valymo įrenginių sanitarinę zoną, išskeldinimo bei atsakomybės taikymo asmenims, dėl kurių kaltės tai nebuvo padaryta. Atsakyme teigiama, kad nei baudžiamosios, nei civilinės atsakomybės taikymas negalimas, kadangi yra suėję senaties terminai, pagrindų ieškininės senaties eigai sustabdyti arba jos netaikyti nėra, prokuratūra neturi įstatymu numatyto pagrindo kreiptis į teismą dėl sodybos savininkų išskeldinimo iš šios sodybos.

Sveikatos apsaugos ministerijoje 2002-04-10 įvyko posėdis, kuriame svarstytos Klaipėdos regioninės pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės problemos (dalyvavo Sveikatos, Ūkio, Aplinkos ministerijų viceministrai). Klaipėdos visuomeninės sveikatos centro specialistų nuomone, gyvenamosios sodybos vieta netinkama pastoviam žmonių gyvenimui, todėl klausimą reikia spręsti iš esmės – ieškoti lėšų gyventojų iškėlimui iš Klaipėdos regioninės pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės sanitarinės apsauginės zonos. Ūkio ministerijos atstovų nuomone, būtina, kad Sveikatos apsaugos ministerijos atsakingos institucijos sumažintų pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės SAZ tiek, kad sodyba atsidurtų už SAZ ribų.

Posėdžio metu buvo nutarta: „kadangi ruošiant Klaipėdos regioninės PA tvarkymo aikštelės projektinę dokumentaciją nebuvo atliktas poveikio aplinkai įvertinimas, būtina, kad Ūkio ministerija užsakytų atlikti PA tvarkymo aikštelės poveikio aplinkai vertinimo studiją. Atsižvelgus į poveikio aplinkai vertinimo studijos rezultatus, priimti sprendimą dėl PA tvarkymo aikštelės priėmimo naudojimui sąlygų“.

UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ ir UAB „Geoprojektas“ 2002 m. birželio 12 d. sudarė sutartį Nr. 6-16/3 (toliau – Sutartis), kurioje UAB „Geoprojektas“ įsipareigojo atlikti UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ Klaipėdos regioninės pavojingų atliekų aikštelės poveikio aplinkai vertinimą (darbo tikslas – patikslinti aikštelės SAZ ribas). Darbai (programos ir ataskaitos) turėjo būti atlikti iki 2002 m. rugsėjo 3 d.

UAB „Klaipėdos toksika“ l.e.p. direktorė Ina Kichtenkienė 2003-12-10 raštu Nr. 50 „Dėl valstybinio audito“ pranešė Valstybės kontrolei, kad:

- Sveikatos apsaugos ministerijos Klaipėdos visuomenės centro 2003-07-24 sprendimu Nr. E1-131 „Dėl higieninės ekspertizės išvadų“ nuspręsta, kad Klaipėdos PA tvarkymo aikštelės SAZ projektas atitinka (su sąlygomis) visuomenės sveikatos priežiūros teisės norminių aktų reikalavimus ir numatyta ne mažesnė kaip 454 m. poveikio aplinkai zona.

- Klaipėdos apskrities viršininko 2000-09-29 įsakymu Nr. 2222 sudaryta UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ dalinio Klaipėdos pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės pripažinimo tinkama naudoti priėmimo komisija 2003-07-30 aktu pripažino, kad Klaipėdos PA tvarkymo aikštelės pagalbinis pastatas, I ir II kategorijos atliekų saugyklos, atliekų priėmimo punktas, saugyklų blokas tenkina nustatytus reikalavimus ir tinka naudoti.

- Aplinkos ministerijos Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamentas 2003 m. rugsėjo 10 d. UAB „Klaipėdos toksika“ išdavė gamtos išteklių naudojimo leidimą Nr. 33-62/2003 eksploatuoti pavojingų atliekų aikštelę.

Atliekų tvarkymo įstatymo (1998-06-16 Nr. VIII-787 redakcija) 15 str. 2 dalyje numatyta, kad atliekų naudojimo ar šalinimo įmonė turi turėti Ūkio ministerijos patvirtintą veiklos nutraukimo planą, kuriame numatytas didžiausias leidžiamas naudoti ar šalinti atliekų kiekis, įmonės uždarymo bei galutinio sutvarkymo priemonės ir išlaidos, po šios įmonės uždarymo reikalinga priežiūra, jos trukmė ir išlaidos, taip pat lėšų kaupimo sistema. Aplinkos ministras 2003-09-25 įsakymu Nr. 469 „Dėl atliekų tvarkymo veiklos nutraukimo plano rengimo, derinimo ir įgyvendinimo tvarkos patvirtinimo“ nustatė Atlieku tvarkymo veiklos nutraukimo plano rengimo, derinimo ir įgyvendinimo tvarką. UAB „Eisrega“ UAB „Švarus Vilnius“ neparengė, o Ūkio viceministro N. Eidukevičiaus 2002-05-03 patvirtintame UAB „Toksika“ „Regioninės pavojingų atliekų įmonės UAB „Toksika“ veiklos nutraukimo plane“ nenumatyta reikalinga uždarymo priežiūra ir jos trukmė, nenumatytos konkrečios įmonės veiklos nutraukimo priemonės. UAB „Toksika“ UAB „Eisrega“ ir UAB „Švarus Vilnius“ turi parengti Atlieku tvarkymo veiklos nutraukimo planus.

3.3. UAB „EISREGA“, UAB „TOKSIKA“, UAB „KLAIPĖDOS TOKSIKA“, UAB „ŠVARUS VILNIUS“ VEIKLOS EFEKTYVUMAS, PRADĖJUS EKSPLOATUOTI PA TVARKYMO AIKŠTELES

UAB „Eisrega“, UAB „Švarus Vilnius“ PA tvarkymo aikštelės veiklos vykdyti ne pradėjo, o UAB „Klaipėdos toksika“ gamtos išteklių naudojimo leidimą gavo 2003-09-10, todėl veiklos efektyvumą vertinome tik UAB „Toksika“.

Aplinkos ministro 2001-09-28 įsakymu Nr. 485 sudaryta Šiaulių regiono PA tvarkymo aikštelės pripažinimo tinkama naudoti komisija 2001-10-09 aktu pripažino, kad Šiaulių regiono potencialiai PA tvarkymo aikštelė Šiaulių rajone, Aukštrakių kaime, tenkina nustatytus reikalavimus ir yra tinkama naudoti. Priėmimo akte nustatyta faktinė darbų kaina – 7 687,4 tūkst. Lt.

UAB „Toksika“ 2002 metais priėmė 1 102,1 t PA, o per aštuonis 2003 metų mėnesius – 1 770,1 t. Pardavimai 2001 m. sudarė 154,9 tūkst. Lt, 2002 m. – 521,3 tūkst. Lt, t. y. jie išaugo 3,37 karto, tačiau bendrovės nuostoliai taip pat išaugo – 2001 m. grynasis nuostolis buvo 292,3 tūkst. Lt, 2002 m. – 1 148,0 tūkst. Lt, t. y. išaugo 3,97 karto. Vadovaujantis UAB „Toksika“ įstatų 9.7. p. pirma dalimi bendrovės stebėtojų taryba privalo svarstyti bendrovės veiklos rezultatus ir imtis priemonių mažinančių veiklos nuostolingumą.

UAB „Toksika“ nuosavas kapitalas 2002-12-31 – 7 281,9 tūkst. Lt – bendrovės įstatiniame kapitale sudarė 80,9 proc., o 2003-06-30 – 6 915,6 tūkst. Lt bendrovės įstatiniame kapitale sudarė 76,8 proc., t. y. gali tapti mažesnis nei $\frac{3}{4}$ įstatuose nurodyto įstatinio kapitalo. Vadovaujantis tuo metu galiojusio Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 26 str. 5 d. ir bendrovės įstatų 8.6 str. administracijos vadovas privalėjo sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą. UAB „Toksika“ einamojo likvidumo koeficientas, rodantis, kokia dalimi trumpalaikis turtas padengia trumpalaikius įsipareigojimus,

2001 m. buvo 1,1 ir nesiekė saugios ribos, o 2002 m. bei 2003-07-01 sumažėjus trumpalaikiams išipareigojimams išaugo iki 47,2 bei 37,3. Didelės šio koeficiento reikšmės gali reikšti, kad įmonės kapitalas naudojamas neefektyviai. Pardavimų pelningumo ir turto pelningumo rodikliai 2001, 2002 m., 2003-07-01 – neigiami. Mažesnis negu 5 proc. veiklos pelningumo rodiklis yra laikomas nepatenkinamu. Šis rodiklis rodo įmonės vadovybės sugebėjimą kontroliuoti veiklos sąnaudų formavimąsi.

Santykinis rodiklis	Apskaičiavimas	2001 m.	2002 m.	2003 07 01	Pastabos
Einamojo likvidumo koeficientas	Trumpalaikis turtas/ Trumpalaikiai išiskolinimai	1,1	47,2	37,3	
Kritinio (greito) likvidumo koeficientas	(Trumpalaikis turtas– gamybinės atsargos)/ Trumpalaikiai išiskolinimai	0,8	33,4	31,0	
Pardavimų pelningumas	Pardavimai/ Veiklos pelnas	neigiamas	neigiamas	neigiamas	Veikla nuostolinga
Turto pelningumas	Visi aktyvai/ Veiklos pelnas	neigiamas	neigiamas	neigiamas	Veikla nuostolinga

8 pav. UAB „Toksika“ finansinės būklės įvertinimo rodikliai

UAB „Toksika“ 2002 m. gavo 521,3 tūkst. Lt pajamų, parduotų prekių savikaina sudarė 60,4 tūkst. Lt, veiklos sąnaudos – 1 582,7 tūkst. Lt, t. y. veiklos nuostolis sudarė 1 121,8 tūkst. Lt. Vidutinė 2002 m. priimtų atliekų kaina – 473,0 Lt/t (521 308 : 1 102,1), vidutinės to paties laikotarpio veiklos sąnaudos – 1 436,0 Lt/t. Didžiausią veiklos sąnaudų dalį sudaro amortizaciniai atskaitymai – 1 316,4 tūkst. Lt, arba 83,2 proc. Dalis amortizacinių atskaitymų skaičiuojami neapkrautai įrangai, pvz.: laboratorinė įranga arba naftos produktais užteršto vandens valymo įranga, kuria dirbant vieną pamainą per metus būtų galima sutvarkyti apie 10 000 m³ (apie 10 000 t) nafta užteršto vandens, o 2002 m. išvalyta 144 t.

Vidutinis projektinis vienos tonos PA sutvarkymo įkainis yra 510 Lt/t. UAB „Toksika“ PA tvarkymui prima 7,8 proc. mažesniais įkainiais negu numatyta projekte. UAB „Toksika“ PA tvarkymo įkainius tvirtina direktorius Bronislovas Skarbalius. Minėti įkainiai tvirtinami neatlikus jų ekonominio paskaičiavimo. 2001-12-14 UAB „Toksika“ visuotinis akcininkų susirinkimas svarstė įkainių klausimą ir nepriėmęs sprendimo, paliko įkainius tvirtinti administracijai. UAB „Toksika“ direktorius Bronislovas Skarbalius 2003-09-18 paaiškinamajame rašte nurodė įkainių nustatymo problemas: didelius amortizacinius atskaitymus, deginimo įrenginio nebuvimą ir neaiškius deginimo įkainius, taip pat iki aikštelės įrengimo nusistovėjusių kai kurių atliekų priėmimo įkainius. Pagrindine UAB „Toksika“ nuostolingos veiklos priežastimi bendrovės darbuotojai nurodo didelius amortizacinius atskaitymus. Veiklos nuostolingumo priežastims nustatyti pritaikėme pelningumo lūžio taško analizę. UAB „Toksika“

2002 m. faktinės veiklos sąnaudas suskirstėme į kintamas išlaidas (tiesiogiai priklausančias nuo pardavimų apimties) ir pastovias (nepriklausančias nuo pardavimų apimties). Skaičiavimus atlikome laikydamiesi prielaidos, kad PA perdirbimo (priėmimo) kiekiai pasieks projektinius, o įkainiai nekis.

<i>Tvarkomas atliekų kiekis t</i>	<i>Pastovios išlaidos tūkst. Lt</i>	<i>Kintamos išlaidos tūkst. Lt</i>	<i>Veiklos sąnaudos tūkst. Lt</i>	<i>Pardavimai tūkst. Lt</i>	<i>Pelnas (nuostolis) tūkst. Lt</i>	<i>Pastabos</i>
1102,1	1525,3	57,4	1582,7	521,3	-1067,4	2002 m faktinis atliekų kiekis
1500,0	1525,3	78,0	1603,3	709,5	-893,8	Teorinis atliekų kiekis
2000,0	1525,3	104,0	1629,3	946,0	-683,3	Teorinis atliekų kiekis
2308,3	1525,3	120,0	1645,3	1091,9	-553,4	Projektinis atliekų kiekis
2500,0	1525,3	130,0	1655,3	1182,5	-472,8	Teorinis atliekų kiekis

9 pav. UAB "Toksika" pardavimų nuostolingumo lūžio analizė

Atlikę skaičiavimus nustatėme, kad didėjant tvarkomų atliekų kiekiui didėja pardavimai, tačiau jų augimas bei sąlyginis pastovių išlaidų mažėjimas negali užtikrinti pelningo įmonės darbo. Pasiekus projektinį PA tvarkymo aikštelės pajėgumą, pardavimai išauga nepakankamai, kad PA tvarkymas būtų pelningas (skaičiuotinas nuostolis sudaro 553,4 tūkst. Lt). UAB „Toksika“ PA tvarkymo (priėmimo) įkainiai turėtų būti padidinti 1,5 – 1,75 karto, arba numatytas nuostolių padengimo šaltinis.

PA tvarkymo aikštelėje 2003-07-01 sukaupta 3 087,4 t PA. Jas reikės utilizuoti. Pagal bendrovės 2003-06-30 apyskaitą lėšų likutis bendrovės sąskaitoje ir kasoje – 610,5 tūkst. Lt arba 197,7 Lt/ vienai tonai PA. Bendrovė nežino sukaupytų PA utilizavimo įkainių ir ar pakaks lėšų jas galutinai sutvarkyti.

3. 4. UAB „TOKSIKA“ PAVOJINGŲ ATLIEKŲ AIKŠTELĖS EKSPLOATAVIMAS

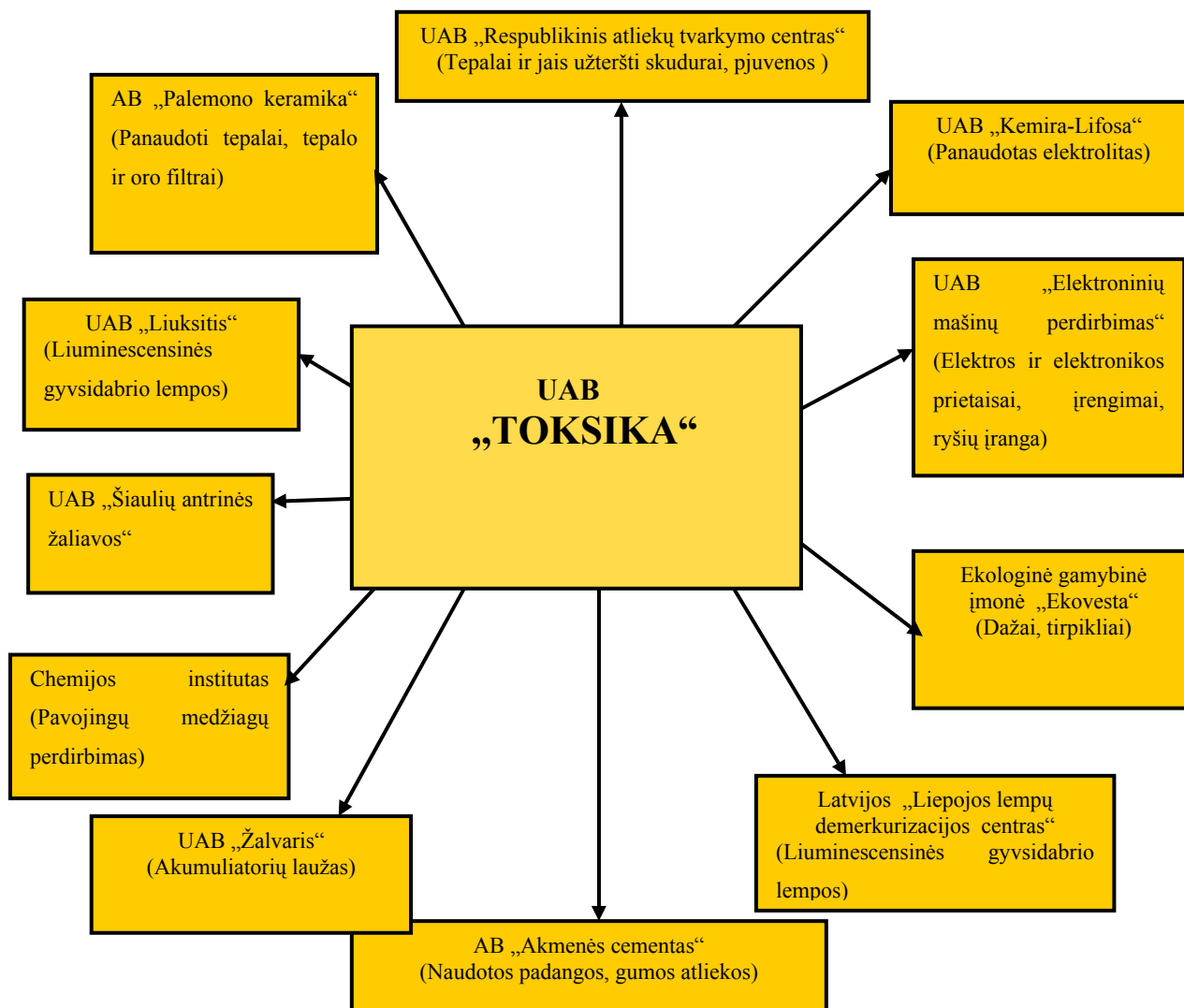
3.4.1. PAVOJINGŲ ATLIEKŲ PRIĖMIMAS

UAB „Toksika“ surenka, tvarko ir saugo šias PA: asbesto atliekas, automobilių akumulatorius, amortizatorius ir aušinimo skysčius, senus kljus, dažus ir lakus, šiais produktais užterštas pakuotes, chemines medžiagas, plastikus, naftos produktais užterštą gruntą, skudurus ir medžio pjuvenas bei pavojingoms atliekoms nepriskiriamas naudotas padangas. Surinktos atliekos yra skirstomos pagal rūšis, apdorojamos ir perduodamos kitoms pavojingas atliekas tvarkančioms įmonėms arba saugomos penkiose atliekų laikyklose. UAB „Toksika“, siekdama sudaryti nuoseklią PA sutvarkymo sistemą, numato atliekas apdoroti vienuolikoje įmonių.

UAB „Toksika“ PA priėmimą reglamentuoja aplinkos ministro 1999-07-14 įsakymu Nr. 217 patvirtintos Atliekų tvarkymo taisyklės ir 2001-11-07 bendrovės direktoriaus patvirtintas Atliekų naudojimo ir šalinimo techninis reglamentas.

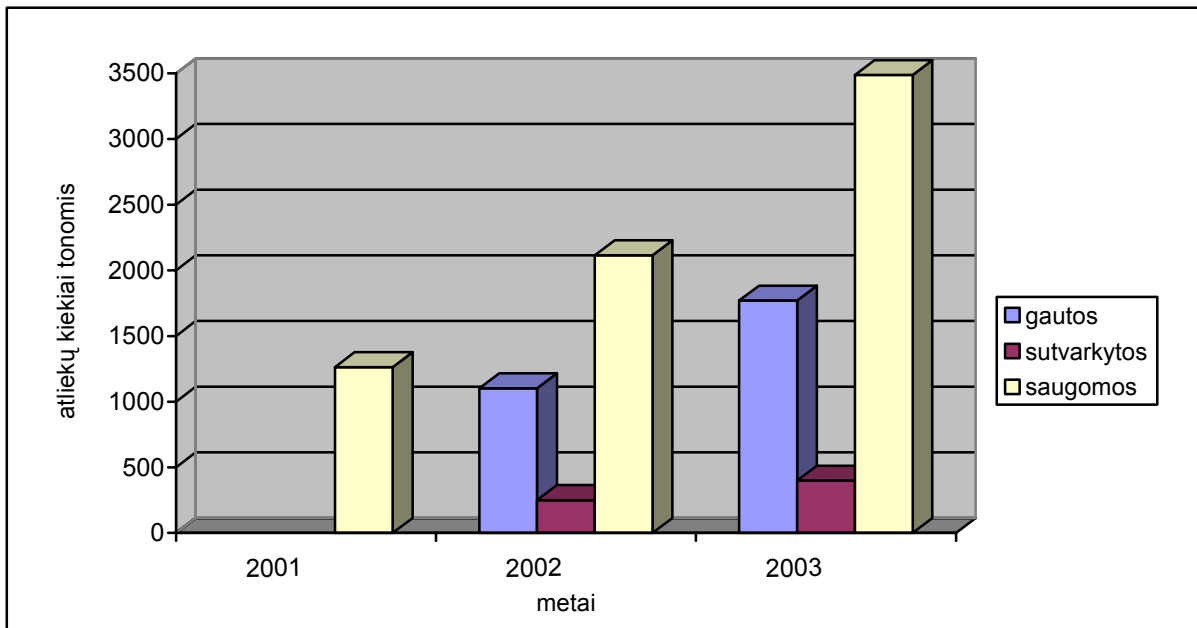
PASTEBĖJIMAS:

Išanalizavę PA galutinio apdorojimo schemą, paslaugų sutartis, sudarytas su atliekų tiekėjais ir tvarkytojais, bei bendrovės direktoriaus įsakymais patvirtintus paslaugų įkainius, atkreipiame dėmesį į tai, kad sutarčių sudarymui su atliekų tvarkytojais neigiamos įtakos galėjo turėti paslaugų įkainiai. PA gaminančios ar naudojančios įmonės ne visada suinteresuotos pristatyti PA UAB „Toksika“, nes tam reikia papildomų išlaidų.

10 pav. Įmonės, kurioms UAB „Toksika“ numato perduoti PA galutiniam sutvarkymui

Per 2002-01-01 – 2003-09-01 laikotarpį bendrovėje sukaupta 2 872,1 t atliekų, iš jų: 2002 metais – 1 102,0 t ir iki 2003-01-08 – 1 770,1 t. Apdorota arba išvežta apdoroti į kitas įmones 647,5 t atliekų, iš jų: 2002 metais – 249,7 t ir 2003 metais – 397,8 t atliekų. UAB „Toksika“ 2003-09-01 atliekų laikyklose saugomas 3 487,2 t atliekų numatoma tvarkyti šiais būdais: saugoti trumpą laiką – 2 231,5 t, tvarkyti bendrovėje – 1 108,5 t ir deginti – 147,2 t.

11 pav. UAB „Toksika“ 2002 m. ir 2003 (01–08) mėn. priimtos, sutvarkytos, ir saugomos PA

Auditoriai, susipažinę su direktoriaus 2001-11-07 patvirtintu Atliekų naudojimo ir šalinimo techniniu reglamentu ir išanalizavę atliekų priėmimo metu užpildytus priėmimo dokumentus, teigia, kad PA buvo priimamos teisingai, išskyrus toliau minimus atvejus.

Nesivadovaujant aplinkos ministro 1999-07-14 įsakymu Nr. 217 patvirtintų ATT 64, 70 ir 72 p. reikalavimais iš tiekėjų priimta 0,9 t pavojingų neidentifikuotų atliekų ir 72 kg gyvsidabrio atliekų, tiekėjams nepateikus PA lydraščio. UAB „Toksika“ darbuotojų teigimu, neidentifikuotos pavojingos atliekos priimamos, nes UAB „Pramprojektas“ paruoštame PA tvarkymo aikštelės projekte numatyta kasmet priimti po vieną toną neidentifikuotų cheminių medžiagų. Tačiau neidentifikuotų PA priėmimas nenumatytas 1999-12-22 Šiaulių RAAD išduotame atliekas tvarkančios įmonės registravimo pažymėjime bei šio departamento 2002-01-15 ir 2002-12-24 išduotuose Gamtos išteklių naudojimo leidimuose Nr. 44 ir Nr. 22. UAB „Toksika“ direktoriaus Bronislovo Skarbaliaus 2001-11-07 ir 2003-05-02 patvirtintuose Atliekų naudojimo ir šalinimo techniniuose reglamentuose nustatytose atliekų priėmimo procedūrose numatytas vizualus atliekų identifikavimas jas priimant, nors Atliekų tvarkymo įstatymo (1998-06-16 įstatymo Nr. VIII-787 redakcija) 17 str. ir šio įstatymo (2002-07-01 įstatymo Nr. IX-1004 redakcija) 13 str. bei aplinkos ministro 1999-07-14 įsakymu Nr. 217 patvirtintų Atliekų tvarkymo taisyklių 64 p. numatyta, kad pavojingų atliekų gamintojas privalo identifikuoti turimas PA.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad bendrovė, priimdama iš tiekėjų neidentifikuotas atliekas, negali užtikrinti, kad jų sandėliavimas nekeltų pavojaus darbuotojų sveikatai ir aplinkai, bei prisiima atsakomybę už jų saugojimą ir galutinį sutvarkymą. Atliekų tvarkymo įstatyme bei kituose PA tvarkymą reglamentuojančiuose dokumentuose nenumatyta, kokių būdu UAB „Toksika“ galėtų kontroliuoti, ar jai pristatomos tos atliekos, kurios nurodomos transportavimo dokumentuose.

Auditoriai, išanalizavę atliekų perdavimo ir priėmimo dokumentus, nustatė, kad pagal 2002-03-01 Šiaulių miesto priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos ir UAB „Toksika“ tarpusavio bendradarbiavimo susitarimą 2002 metais UAB „Toksika“ nemokamam saugojimui priėmė iš Šiaulių miesto priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos 72 kg gyvsidabrio atliekų. Gyvsidabrio atliekos priimtose neįvertinus tuo metu galiojusių bendrovės direktoriaus patvirtintų paslaugų įkainių ir dėl minėtų priežasčių negauta 18 tūkst. Lt pajamų.

3.4.2. PAVOJINGŲ ATLIEKŲ PAKAVIMAS, ŽENKLINIMAS IR APSKAITA

PA pakavimą, ženklimą ir apskaitą reglamentuoja aplinkos ministro 1999-07-14 įsakymu Nr. 217 patvirtintos Atliekų tvarkymo taisyklės ir 2001-11-07 bendrovės direktoriaus patvirtintas Atliekų naudojimo ir šalinimo techninis reglamentas.

Išanalizavę PA apskaitos dokumentus nustatėme, kad UAB „Toksika“ pavojingų atliekų apskaita tvarkoma, nesivadovaujant Atliekų tvarkymo taisyklių 32 punkto reikalavimais, tai yra pirminės atliekų apskaitos žurnalo pildymo tvarka direktoriaus įsakymu nepatvirtinta ir nepaskirtas asmuo, atsakingas už atliekų apskaitos žurnalo pildymą. Audito metu UAB „Toksika“ direktorius Bronislovas Skarbalius 2003-10-20 įsakymu Nr 92 atsakingu už pirminių atliekų apskaitos žurnalų pildymą paskyrė technikos direktorių Romualdą Bečį, nustatė pirminės atliekų apskaitos žurnalų skaičių bei jų pildymo tvarką.

UAB „Toksika“ pateikė Šiaulių RAAD 2001 ir 2002 metų valstybinės atliekų apskaitos ataskaitas, kuriose nurodė atliekų kiekius, neatitinkančius metinių inventurizacijų aprašuose nurodytų atliekų kiekių. 2001 m. valstybinės atliekų apskaitos ataskaitoje atliekų kiekis, palyginti su 2000-12-02 metinės inventurizacijos aprašu, sumažintas 12,43 t, o 2002 metų ataskaitoje atliekų kiekis, palyginti su 2001-12-31 metinės inventurizacijos aprašu, sumažintas 36,99 t.

UAB „Toksika“, teikdama Šiaulių RAAD 2001 ir 2002 metų valstybinės atliekų apskaitos ataskaitas, neužtikrino, kad Aplinkos ministerijos visuomenei skelbiamoje metinėje ataskaitoje būtų pateikti teisingi pavojingų atliekų kiekiai.

4. PROGRAMOS PRIEMONIŲ – SUPROJEKTUOTI IR ĮRENGTI ILGALAIKĮ SAUGŲ PAVOJINGŲ ATLIEKŲ SAVARTYNĄ BEI PAVOJINGŲ ATLIEKŲ DEGINIMO ĮMONĘ – VYKDYMO VERTINIMAS

Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos 1999–2003 metų įgyvendinimo priemonėse numatyta suprojektuoti ir įrengti ilgalaikį saugų PA sąvartyną ir deginimo įmonę. Šių priemonių vykdymo atsakingais vykdytojais paskirtos Aplinkos ir Ūkio ministerijos bei savivaldybės, įvykdymo terminai: PA sąvartynui 2001–2002 metai, deginimo įmonei – 2003 metai. PA sąvartyno sąmatinė vertė – 4 mln. Lt, iš Lietuvos Respublikos biudžeto – 1 mln. Lt, iš tarptautinių finansinių institucijų – 3 mln. Lt, PA deginimo įmonei – 12 mln. Lt, iš Lietuvos Respublikos Valstybės biudžeto – 3 mln. Lt, o iš tarptautinių finansinių institucijų – 9 mln. Lt. Konkretūs pavojingų atliekų sąvartyno bei jų deginimo įmonės projektai 2001–2003 metais neparengti. Nežiūrint to, kad koordinuojant Aplinkos ministerijai

buvo parengta galimybių studija, kurioje numatyta 2006 m. pradėti PA deginimo įrenginių statybą UAB „Toksika“ teritorijoje, galutinis sprendimas dėl šio objekto statybos dar nepriimtas. Auditorių nuomone, prieš priimant tokį sprendimą būtina išanalizuoti galimą alternatyvą: PA gali būti išvežtos deginti į kitas Europos Sąjungos šalis, turinčias tokio tipo įmones ir suinteresuotas jų pajėgumų išnaudojimu. Kurį PA atliekų deginimo variantą pasirinkti, turi nulemti ekonominiai motyvai bei mažesnis neigiamas poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai.

PASTEBĖJIMAS:

Aplinkos apsaugos politikos centro 2003 metų gegužės mėnesį parengtoje Lietuvos pavojingų atliekų tvarkymo galimybių studijoje teigiama, kad Lietuvos Vyriausybė planuoja sujungti esamas regionines PA tvarkymo įmones į vieną bendrovę, kuri būtų atsakinga už centrinių įrenginių ir regioninių pavojingų atliekų apdorojimo įrenginių eksploatavimą. Mūsų nuomone, toks sujungimas leistų efektyviau valdyti sukurtus PA tvarkymo pajėgumus, pagerinti jų išnaudojimą.

5. VALSTYBINIO STRATEGINIO, REGIONINIŲ IR SAVIVALDYBIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO PLANŲ RENGIMAS

1999-07-14 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr. 217 patvirtintose Atliekų tvarkymo taisyklėse numatyta parengti atliekų tvarkymo planus (toliau – planas), kuriuose turi būti atskira dalis, skirta pavojingoms atliekoms:

- valstybinį,
- apskričių (regionų),
- savivaldybių atliekų tvarkymo planus.

Valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą Aplinkos ministerija turėjo parengti iki 2001-12-31. Vyriausybė 2002-04-12 patvirtino Aplinkos ministerijos parengtą Valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą.

Apskričių atliekų tvarkymo planus darbo grupės, sudarytos Regionų plėtros tarybų, turėjo parengti iki 2002-06-30.

Savivaldybių atliekų tvarkymo planus savivaldybės turėjo parengti iki 2002-12-31.

Atliekų tvarkymo įstatymo (2002-07-01 įstatymo Nr. IX-1004 redakcija) 24 straipsnyje numatyta, kad apskričių viršininkai organizuoja regioninių planų rengimą, koordinuoja savivaldybių veiksmus įgyvendinant bendras regionines programas, ypač kai tai yra susiję su atliekų tvarkymui reikalingos regioninės infrastruktūros kūrimu. Audito metu kreipėmės į apskričių viršininkų administracijas prašydami pateikti informaciją apie regioninių atliekų tvarkymo planų rengimą. Atsakymus gavome iš visų dešimties Lietuvos apskričių. Išanalizavę jų atsakymus, nustatėme:

Regioninius atliekų tvarkymo planus yra parengusios 5 apskritys (Vilniaus, Klaipėdos, Telšių, Tauragės ir Marijampolės), iš jų tik 2 yra patvirtinusios šiuos planus (Vilniaus – 2002-05-28, Marijampolės – 2003-01-30).

Seimas Atliekų tvarkymo įstatymo (2002-07-01 įstatymo Nr. IX-1004 redakcija) 27 ir 29 straipsniuose numatė, kad regioninių atliekų tvarkymo planų rengimą koordinuoja ir juos tvirtina regionų plėtros tarybos. Atliekų tvarkymo planai turi turėti atskirą dalį, skirtą pavojingoms atliekoms. Vieninteliame Klaipėdos regiono plane nėra išskirtos dalies pavojingoms atliekoms. Regioniniuose atliekų tvarkymo planuose turi būti nustatytos priemonės, užtikrinančios Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane nustatytų užduočių įgyvendinimą, dėl to, kol nebuvo patvirtintas valstybinis strateginis planas, regionų darbo grupės negalėjo laiku parengti regioninių atliekų tvarkymo planų.

Pagal Atliekų tvarkymo įstatymo (2002-07-01 įstatymo Nr. IX-1004 redakcija) 29 straipsnį nustatyta regioninių ir savivaldybių atliekų tvarkymo planų sudėtis:

1. Regioniniuose ir savivaldybių atliekų tvarkymo planuose turi būti šios pagrindinės dalys:
 - 1) esamos atliekų tvarkymo būklės apžvalga;
 - 2) atliekų tvarkymo užduotys planuojamam laikotarpiui;
 - 3) ilgalaikė strateginė programa netrumpesniai kaip dešimties metų laikotarpiui;
 - 4) trumpalaikė veiksmų programa ketverių metų laikotarpiui.

Vilniaus, Marijampolės, Telšių, Klaipėdos ir Tauragės regioniniai atliekų tvarkymo planai yra sudaryti iš šių dalių.

2. Smulkesnę regioninių ir savivaldybių atliekų tvarkymo planų sudėtį nustato Aplinkos ministerija.

Savivaldybių atliekų tvarkymo planuose turi būti nustatytos priemonės, užtikrinančios valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane bei regioniniuose atliekų tvarkymo planuose nustatytų užduočių įgyvendinimą. Savivaldybių atliekų tvarkymo planus tvirtina savivaldybių tarybos. Kadangi dauguma apskričių neturi parengtų planų, savivaldybės taip pat nėra jų parengusios. Atliekų apskričių viršininkų apklausą telefonu nustatėme, kad šie nepakankamai koordinuoja savivaldybių veiklą, susijusią su atliekų tvarkymu.

Pagal 2002-04-12 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr. 519 „Dėl valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ per 2002 metus Klaipėdos, Marijampolės ir Vilniaus regionai turėjo parengti dokumentaciją, būtiną ISPA finansavimui gauti. Marijampolės ir Vilniaus regionai yra parengę ir patvirtinę planus, o Klaipėdos regione yra parengtas tik regioninio atliekų tvarkymo plano projektas. Šiame projekte nėra išskirtos dalies apie pavojingų atliekų tvarkymą. Telšių, Utenos ir Panevėžio regionai turi parengti būtiną dokumentaciją ISPA finansavimui gauti 2003–2004 metais. Telšių apskritis jau yra parengusi atliekų tvarkymo planą. Utenos apskrityje yra rengiama atliekų

tvarkymo galimybių studija, kurioje bus išskirta pavojingų atliekų dalis, o Panevėžio apskrityje rengiama galimybių studija bei atliekų tvarkymo planas.

IŠVADOS

1. Valstybinei pavojingų atliekų tvarkymo programai, kaip tarpinstitucinei Programai, nebuvo nustatyti kompleksiniai jos vykdymo vertinimo kriterijai, todėl nėra galimybės objektyviai įvertinti jos vykdymo poveikį aplinkai bei naudą visuomenei.
2. Pagrindinis Programos tikslas - sukurti ir įdiegti Valstybinę pavojingų atliekų tvarkymo sistemą – įgyvendintas tik iš dalies – sukurti reikalingi pajėgumai PA surinkimui, saugojimui, tačiau neišspręstos PA ilgalaikio saugojimo bei utilizavimo (deginimo) problemos. Be to, sukurti gamybiniai pajėgumai PA surinkimui ir saugojimui eksploatuojami tik iš dalies, jų eksploatacija pradėta vėliau, nei buvo numatyta Programoje.
3. Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos tikslui – sukurti ir įdiegti pavojingų atliekų tvarkymo sistemą 2000–2003 m. panaudota 27 400,1 tūkst. Lt, iš jų: iš valstybės biudžeto – 12 953,2 tūkst. Lt, Privatizavimo fondo – 913,2 tūkst. Lt, ES fondų – 11 851,6 tūkst. Lt, savivaldybių biudžetų – 1 562,7 tūkst. Lt ir įmonių – 119,4 tūkst. Lt.
4. Laikantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-06-09 nutarimu Nr. 761 „Dėl valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos ir jos įgyvendinamo priemonių“ numatytos PA tvarkymo sistemos koncepcijos, pastatytos ir įrengtos PA tvarkymo aikštelės Alytuje, Klaipėdoje ir Šiauliuose, PA tvarkymo aikštelėje Vilniuje baigti statybos montavimo darbai. Atliktoje PA tvarkymo galimybių studijoje numatyta įrengti PA deginimo įmonę ir PA ilgalaikį sąvartyną UAB „Toksika“ teritorijoje, tačiau galutinis sprendimas dėl šių objektų statybos dar nepriimtas.
5. Klaipėdos regiono pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės projekto vykdymo metu dėl netobulos funkcijų ir atsakomybės pasiskirstymo tarp institucijų, atsakingų už PHARE lėšų panaudojimą, sistemos, užtruko susirašinėjimas tarp jų, lėtai buvo įsisavinama Decentralizuota diegimo sistema (DIS), reglamentuojanti PHARE lėšų panaudojimą. Neįvykus pirmam įrangos įsigijimo konkursui, UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“ prarado galimybę įsigyti šią įrangą už PHARE programos lėšas. Lėšos, reikalingos būtinai laboratorinei įrangai įsigyti – 827 300 Lt, buvo skirtos iš valstybės biudžeto.
6. Įrengti Klaipėdos regiono PA tvarkymo pajėgumai 2001–2003 m. nebuvo panaudojami: Klaipėdos PA tvarkymo aikštelės statybos darbai buvo visiškai užbaigti 2000 m., o 2001 m. įsigyta būtina įranga ir įrengimai, tačiau UAB „Klaipėdos toksika“ pavojingų atliekų tvarkymo veiklą pradėjo tik 2003-09-10. Tiek laiko užsitęsė būtino sprendimo patikslinti šios aikštelės sanitarinės zonos ribas dėl joje esančios sodybos priėmimas, nors VĮ „Projektų ekspertizė“ dar

1998-05-22 Klaipėdos pavojingų atliekų aikštelės techninio projekto bendrosios ekspertizės akte Nr. 169-98 rekomendavo numatyti sodybos iškėlimą iš sanitarinės apsauginės zonos iki aikštelės naudojimo pradžios. Ūkio ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Klaipėdos apskrities administracija laiku nesiėmė tarpusavyje koordinuotų priemonių statomos pavojingų atliekų aikštelės veiklai užtikrinti projekte numatytais terminais.

7. Alytaus regiono PA tvarkymo įmonė UAB „Eisrega“, užtrukus jos reorganizacijos procesui, pavėluotai rengė būtinus dokumentus, todėl negalėjo laiku pradėti eksploatuoti pastatytos ir nustatyta tvarka 2002-12-06 pripažintos tinkama naudoti pavojingų atliekų tvarkymo aikštelės.
8. Vilniaus pavojingų atliekų tvarkymo aikštelėje baigti statybos montavimo darbai, tačiau kol neįsigyta technologinė įranga, aikštelės negali priimti valstybinė komisija, todėl joje PA tvarkymo veikla dar nepradėta.
9. Šiaulių PA tvarkymo aikštelės UAB „Toksika“ projektiniai pajėgumai 2002 metais išnaudoti 47,7 proc., per aštuonis 2003 metų mėn. projektiniai pajėgumai išnaudoti 76,7 proc. – bendras sutvarkomų (saugomų) PA atliekų kiekis yra 1 770,1 t iš jų padangos 1 187,2 t. UAB „Toksika“ PA tvarkymo pajėgumai išnaudojami neviseškai, o bendras projektinių pajėgumų išnaudojimas pasiekiamas naudotų padangų priėmimo saugoti sąskaita.
10. UAB „Eisrega“ nėra skaičiavusi pavojingų atliekų tvarkymo įkainių, o UAB „Toksika“ paslaugų įkainiai 2001–2003 metais tvirtinami direktoriaus įsakymais, neatlikus ekonominių skaičiavimų ir neįsitikinus, ar numatomos atliekų sutvarkymo sąnaudos neviršys pajamų, gautų priimant atliekas. Neturint galutinių PA sutvarkymo įrengimų ir nežinant galutinio PA sutvarkymo kaštų yra tikimybė, kad UAB „Toksika“, UAB „Klaipėdos toksika“, UAB „Eisrega“ ir UAB „Švarus Vilnius“ sukauptos pavojingos atliekos turės būti sutvarkytos už valstybės lėšas.
11. UAB „Toksika“ 2001 m. grynasis nuostolis buvo 292,3 tūkst. Lt, 2002 m. – 1 148,0 tūkst. Lt, t. y. išaugo 3,97 karto. Bendrovės veiklos pelningumo rodikliai nepatenkinami. Ūkio ministerija, valdanti šios bendrovės valstybei priklausančias akcijas, turi įstatymų nustatyta tvarka apsvarstyti UAB „Toksika“ veiklos rezultatus, išanalizuoti sąnaudų bei taikomų įkainių už teikiamas paslaugas pagrįstumą ir imtis konkrečių priemonių mažinti veiklos nuostolingumą.
12. Ūkio ministerija kol kas neparengė PA tvarkančių regioninių įmonių bendro ekonominės veiklos modelio. Aplinkos apsaugos politikos centro 2003 metų gegužės mėnesį parengtoje Lietuvos pavojingų atliekų tvarkymo galimybių studijoje numatyta galimybė sujungti regionines PA tvarkymo įmones į vieną bendrovę, atsakingą už pavojingų atliekų apdorojimo įrenginių eksploatavimą. Toks reorganizavimas leistų efektyviau valdyti sukurtus PA tvarkymo pajėgumus ir pagerinti jų išnaudojimą.

13. 2001–2002 metais UAB „Toksika“ priėmė ir apskaitė PA nesivadovaudama Atliekų priėmimo taisyklių 64, 70 ir 72 punktų nuostatomis: pirminės atliekų apskaitos žurnalo pildymo tvarka direktoriaus įsakymu nepatvirtinta ir nepaskirtas asmuo, atsakingas už atliekų apskaitos žurnalo pildymą. Audito metu šie trūkumai buvo ištaisyti: paskirtas atsakingas asmuo už pirminių atliekų apskaitos žurnalų pildymą bei nustatytas pirminės atliekų apskaitos žurnalų skaičius ir jų pildymo tvarka.
14. UAB „Toksika“ 2001 ir 2002 metais valstybinės atliekų apskaitos ataskaitose nurodė mažesnius PA kiekius, nei faktiškai įmonėje buvo sukaupta. UAB „Toksika“, teikdama Šiaulių aplinkos regioniniam departamentui neteisingus pavojingų atliekų kiekius, neužtikrino, kad Aplinkos ministerijos visuomenei skelbiamoje metinėje ataskaitoje būtų pateikti teisingi pavojingų atliekų kiekiai.
15. 2002 metais UAB „Toksika“ priėmė 0,9 t neidentifikuotų atliekų. Priimdama ir saugodama neidentifikuotas atliekas bendrovė negali užtikrinti, kad jų sandėliavimas nekeltų pavojaus darbuotojų sveikatai ir aplinkai.
16. 2002 metais UAB „Toksika“ pagal 2002-03-01 Šiaulių miesto priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos ir UAB „Toksika“ tarpusavio bendradarbiavimo susitarimą nemokamam saugojimui priėmė iš Šiaulių miesto priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos 72 kg gyvsidabrio atliekų. Gyvsidabrio atliekos priimtose neįvertinus tuo metu galiojusių, bendrovės direktoriaus patvirtintų, paslaugų įkainių, todėl negauta 18 tūkst. Lt pajamų.
17. UAB „Eisrega“ ir UAB „Švarus Vilnius“ neparengė atliekų tvarkymo veiklos nutraukimo plano, o UAB „Toksika“ parengtas atliekų tvarkymo veiklos nutraukimo planas neatitinka Atliekų tvarkymo įstatymo (1998-06-16 Nr. VIII-787 redakcija) 15 str. 2 dalies ir aplinkos ministro 2003-09-25 įsakymu Nr. 469 „Dėl Atliekų tvarkymo veiklos nutraukimo plano rengimo, derinimo ir įgyvendinimo tvarkos patvirtinimo“ nustatytos Atliekų tvarkymo veiklos nutraukimo plano rengimo, derinimo ir įgyvendinimo tvarkos.
18. Tik Vilniaus apskritis iki 2002-06-30 patvirtino regioninį atliekų tvarkymo planą, Marijampolės apskrities planas patvirtintas 2003-01-30. Regioninius atliekų tvarkymo planus yra parengusios, bet nepatvirtinusios Klaipėdos, Telšių ir Tauragės apskritys, o Alytaus, Utenos, Kauno, Šiaulių, Panevėžio apskritys iki šiol nėra parengusios ir patvirtinusios tokių planų. Apskričių viršininkai neturi informacijos apie savivaldybių rengiamus atliekų tvarkymo planus, todėl jie negali pakankamai koordinuoti savivaldybių veiklą sprendžiant atliekų tvarkymo problemas.
19. UAB „Klaipėdos Toksika“ (UAB „Klaipėdos krašto atliekų tvarkymas“) akcininkai nepadidino bendrovės įstatinio kapitalo investuota 3 353 500 Lt PHARE programos lėšų suma ir šia suma nepadidino valstybei nuosavybės teise priklausančios kapitalo dalies.

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

1. 1999–2003 m. Valstybinė pavojingų atliekų tvarkymo programa įvykdyta tik iš dalies, todėl, užtikrinant šios Programos tęstinumą, tikslinga parengti naują programą, joje numatyti konkrečius tikslus, priemones, atsakingus vykdytojus, vykdytojų atsiskaitymo Programos koordinatoriui tvarką.
2. Įpareigoti Klaipėdos, Telšių ir Tauragės apskritis patvirtinti, o Alytaus, Utenos, Kauno, Šiaulių ir Panevėžio apskritis paruošti ir patvirtinti regioninius atliekų tvarkymo planus, bei visas apskritis koordinuoti savivaldybių atliekų tvarkymo planų rengimą.

Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai:

1. Išnagrinėti galimybę sujungti regionines PA tvarkymo įmones į vieną bendrovę, atsakingą už pavojingų atliekų apdorojimo įrenginių eksploatavimą, PA tvarkymo pajėgumų išnaudojimą, PA tvarkymo kainodaros formavimą.
2. Parengti regioninių PA tvarkymo įmonių arba vienos jungtinės įmonės ekonominės veiklos modelį, siekiant geriau išnaudoti pastatytus PA atliekų tvarkymo pajėgumus bei skatinti atliekų gamintojus priduoti pavojingas atliekas tokioms įmonėms.
3. Kartu su Aplinkos ministerija koordinuoti Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo programos vykdytojų veiksmus, priimant sprendimus dėl pavojingų atliekų deginimo įrenginio ir pavojingų atliekų sąvartyno spartesnio įrengimo. Kartu išanalizuoti galimas tokio sprendimo alternatyvas, pasirenkant ekonomiškai pagrįstą ir turintį mažesnę neigiamą poveikį aplinkai bei žmonių sveikatai galutinio PA tvarkymo etapo variantą.
4. Imtis priemonių, kad UAB „Švarus Vilnius“ ir UAB „Eisrega“ pradėtų pavojingų atliekų tvarkymą ir užtikrintų efektyvų investuoto į pavojingų atliekų tvarkymo aikštelių statybą valstybės kapitalo naudojimą.
5. Siūlyti pavojingas atliekas tvarkančioms įmonėms: UAB „Toksika“, UAB „Klaipėdos toksika“, UAB „Eisrega“ ir UAB „Švarus Vilnius“ nustatyti ekonomiškai pagrįstus pavojingų atliekų sutvarkymo utilizavimo įkainius, arba paruošti išlaidų kompensavimo tvarką.
6. Imtis priemonių, kad UAB „Klaipėdos toksika“ įstatymų nustatyta tvarka padidintų įstatinį kapitalą ir valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų dalį į jos statybą investuota 3 353 500 Lt PHARE programos lėšų suma.
7. UAB „Toksika“ valdybos posėdyje apsvaistyti bendrovės 2001–2003 m laikotarpio veiklos rezultatus, teikiamų paslaugų įkainių nustatymą, sąnaudų struktūrą, pajėgumų išnaudojimo didinimą ir numatyti priemones veiklos nuostolingumui mažinti.

UAB „Toksika“, UAB „Klaipėdos toksika“, UAB „Eisrega“ ir UAB „Švarus Vilnius“:

1. Paruošti veiklos nutraukimo planus, atitinkančius Atliekų tvarkymo įstatymo (1998-06-16 Nr. VIII-787 redakcija) 15 str. 2 dalies ir aplinkos ministro 2003-09-25 įsakymo Nr. 469 „Dėl atliekų tvarkymo veiklos nutraukimo plano rengimo, derinimo ir įgyvendinimo tvarkos patvirtinimo“ nuostatas.

Veiklos audito 2-ojo departamento direktorė

Zita Valatkienė

Veiklos audito 2-ojo departamento
vyresnysis valstybinis auditorius
valstybinė auditorė
specialistė

Antanas Aliulis
Vaida Barizienė
Lina Gedrimaitė

Su ataskaita susipažinau:

Lietuvos Respublikos
ūkio ministras

Petras Čėsna